

Četrta številka // poljudni članek: **Srakoperji Slovenije** // ornitološki potopis: **Ptice**
vzhodne in jugovzhodne Avstralije // narava: **Muhe trepetavke** // portret ptice: **Stržek**
// določevalni kotiček: **Sinice** // ptičje zgodbe za otroke: **Potovanje bele štoklje**
Princeske // mi za ptice in naravo: **Varuhi velike uharice**

Svet ptic: 04,'10

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije // letnik 16, številka 04, december 2010 // ISSN: 1580-3600

→ SVET PTIC:

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 16, številka 04, december 2010//ISSN: 1580-3600 prej Novice DOPPS//ISSN: 1408-9629

spletna stran revije:

<http://www.ptice.si/projekti/svetptic>

izdajatelj:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), p. p. 2990, SI-1000 Ljubljana

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja.

Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

naslov uredništva:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®), Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana, tel.: 01 426 58 75, fax: 01 425 11 81, e-pošta: dopps@dopps.si, spletna stran: www.ptice.si

glavna urednica:

Barbara Vidmar

e-pošta: barbara.vidmar@dopps.si

uredniški odbor: Marjana Ahačič, Luka Božič, Katarina Denac, Andrej Figelj, Tomaž Mihelič, Jakob Smole, dr. Al Vrezec

lektoriranje: Henrik Ciglič

art direktor: Jasna Andrič

oblikovanje: Mina Žabnikar

prelom: Camera d.o.o.

tisk: Schwarz d.o.o.

naklada: 2500 izvodov

izhajanje: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno. Revijo sofinancirajo družba Mobitel, Grand hotel Union d.d., Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za okolje in prostor in Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610. Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Prispevke lahko pošiljate na naslov uredništva ali na elektronski naslov: barbara.vidmar@dopps.si

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite

e-mail na naslov uredništva.

Poslanstvo DOPPS je varovanje ptic in njihovih habitatov z naravovarstvenim delom, raziskovanjem, izobraževanjem, popularizacijo ornitologije in sodelovanjem z drugimi naravovarstvenimi organizacijami.

predsednik:

Rudolf Tekavčič

podpredsednik: dr. Damijan Denac

upravni odbor: dr. Tatjana Čelik, Peter Krečič, Cvetka Marhold,

Tomaž Mihelič, mag. Iztok Noč, Dare Šere, Tanja Šumrada

nadzorni odbor: dr. Franc Janžekovič, dr. Peter Legiša, Bojan

Marčeta, dr. Tomi Trilar

IBAN: SI56 0201 8001 8257 011

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

Fotografija na naslovnici: Veliki srakoper (*Lanius excubitor*) pri nas le prezimuje. Že njegovo latinsko ime nam sporoča njegovi glavni značilnosti – shranjevanje svojega ulova z natikanjem na trne in uporaba izpostavljenih mest (drevesa, veje, žice, ...), na katerih sedi in opazuje okolico ter lovi svoj plen. Jeseni se prehranjuje večinoma z žuželkami, s prihodom zime pa so njegov plen predvsem mali sesalci in tudi ptice.

foto: Davorin Tome

pokrovitelj DOPPS

GRAND HOTEL UNION D.D.
Miklošičeva 1, Ljubljana, Slovenija

4

6

10

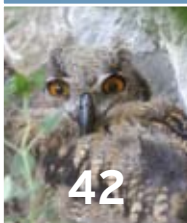
14

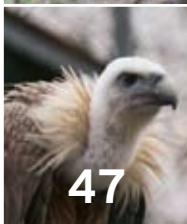
21

37

42

47

48

4

Ptice naših krajev

// Al Vrezec

6

Srakoperji Slovenije

// Dominik Bombek

10

Ptice vzhodne in jugovzhodne Avstralije

// Katja Logar in Aleš Verlič

14

Muhe trepetavke

// Maarten de Groot

16

Stržek

// Ivan Esenko

18

Družbena odgovornost podjetij do ptic ni več tabu

// intervju z Damijanom Denacem

21

Sinice / napotki za določanje v naravi

// Tomi Trilar

32

Potovanje bele štorke Princeske

// Luka Božič

34

12. Srečanje mladih ornitologov Slovenije (SMOS)

// Maja Slak

37

Popotovanje po Nizozemskem

// Tilen Basle

40

Izdelava in namestitve gnezdišč za ptice

// Željko Šalamun

42

Varuhi velike uharice

// Tomaž Mihelič

44

Ptice pozimi – prva delavnica pomurske sekcije DOPPS

// Valentina Novak

45

Evropski dan opazovanja ptic 2010

// Barbara Vidmar

46

Ptičariada 2010

// Aljaž Rijavec

47

Izlet v Naravni rezervat Jezero Cornino

// Meta Havliček

48

Taščica

// Ana Jenko

Ko sem prvič videla fotografijo ob tokratnem uvodniku, so se mi orosile oči. Nastala je tam, kjer sem vedno srečna in dobre volje – v naših gorah. Ja, tudi tja nas zanesejo popisovalske poti, na najvišje vršace. Tistega dne se je na Kanjavcu končala ena izmed dveh tetrad, ki sva ju prehodila z Željkom Šalamunom. Ptice je bilo zaradi snega sredi lanskega julija malo, je bil pa toliko bolj dragocen pogled na triglavske neboglasnice, ki s svojo barvo, vsaj tako se včasih zdi, tekmujejo z jasnim modrim nebom. Alpske rastline me spominjajo na naše društvo. Samo pomislite, v kakšnih nezavidljivih življenjskih razmerah rastejo. A kljub temu vsako pomlad ponovno začnejo nov življenjski cikel.

Barbara Vidmar, koordinatorica članstva
foto: Željko Šalamun

Urednikovanje revije Svet ptic je prišlo v moje življenje nenadoma in nepričakovano. Lahko rečem, da sem se v tem letu naučila res veliko, tudi s pomočjo nekonstruktivne kritike. Vsega seveda ne moremo vedeti, lahko pa se vsak dan naučimo česa novega. Še boljše je, če lahko potem svoje znanje posredujemo tudi drugim. V tem letu urednikovanja sem se naučila tudi to, kako zelo je pomembno, da naprej širimo pravo informacijo in ne napačne (čeprav nam to, kljub trudu, ne uspe vedno). Prav zato je tako bistveno, da se z ljudmi pogovarjamo, družimo, delimo svoja mnenja in izkušnje. Tudi zato vas tolikokrat vabim, da se nam pridružite pri društvenih aktivnostih. Ne samo zato, da se bomo imeli lepo, temveč tudi zaradi tega, da bomo nadgrajevali naše znanje in naredili nekaj dobrega za vse. Zase, za druge in za naravo.

Velikokrat se s sodelavci in sodelavkami sprašujemo, kaj je tisto, kar bi vas o pticah zanimalo, tudi zato da bi še tiste med vami, ki le prebirate te vrstice, kdaj videli v naši družbi. Zavedam se, da v današnjem času včasih ne najdemo časa niti sami zase (oziroma je velikokrat najlažje preživeti večer ali celo dan pred televizijskim sprejemnikom), a iz lastnih izkušenj vam lahko povem, da velja tisto, kar pravijo - srečevanje spodbuja življenje.

S to številko revije zaključujem svoje uredniško leto in vajeti urednikovanja ponovno predajam Petri Vrh Vrezec. Naj bo v prihajajočem letu pod vami ves svet, tako kot se je meni zdelo tistega poletnega dne na Kanjavcu. Srečno!

PTICE NAŠIH KRAJEV

// ureja Al Vrezec

Naslov urednika rubrike za kopije objavljenih prispevkov:

Al Vrezec, Nacionalni inštitut za biologijo, Večna pot 111, SI-1001 Ljubljana, Slovenija,
e-mail: al.vrezec@nib.si

Labod grbec (*Cygnus olor*)

Od leta 1993 vrsta redno prezimuje ob slovenski obali, v aprilu 2010 pa sta se v Sečoveljskih solinah zadrževali dve ptici, ki sta bili marca istega leta obročkani pri Reki na Hrvaškem [portal Krajinski park Sečoveljske soline: <http://www.kpss.si/novice/1330>].
foto: Iztok Škornik

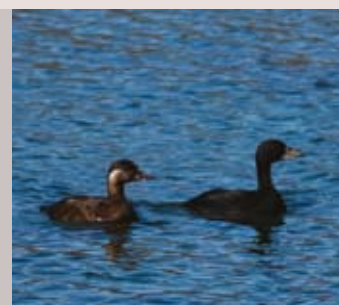
Kanadska gos (*Branta canadensis*)

Skupina kar 7 do 11 gosi se je med junijem 2009 in januarjem 2010 večkrat zadrževala na Škalskem in Šoštanjskem jezeru, kar je doslej največja opazovana jata te tujerodne vrste v Sloveniji [Koren A. (2010): *Acrocephalus* 31 (144): 58].
foto: Aleksander Koren

Konopnica (*Anas strepera*)
Novo gnezdišče v Sloveniji na zadrževalniku Medvedce, kjer so bile med letoma 2003 in 2008 večkrat opazovane vodeče samice z mladiči [Bordjan D. & Božič L. (2009): *Acrocephalus* 30 (141/143): 55-163].
foto: Dejan Bordjan

Črna rasa (*Melanitta nigra*)
V notranjosti Slovenije se vrsta zelo redko pojavlja, pogostejše pozimi na reki Dravi, oktobra 2006 pa se je daljši čas na vodnem zadrževalniku Medvedce zadrževala samica [Bordjan D. (2009): *Acrocephalus* 30 (141/143): 212].
foto: Omarrun / Flickr

Rožnati pelikan (*Pelecanus onocrotalus*)

V juliju 2009 se je ta redki gost vnovič pojavil v Sloveniji, in sicer na Šoštanjskem jezeru, kar je četrto opazovanje vrste v Sloveniji v zadnjih 50 letih [Koren A. (2010): *Acrocephalus* 31 (144): 57].
foto: Borut Rubinič

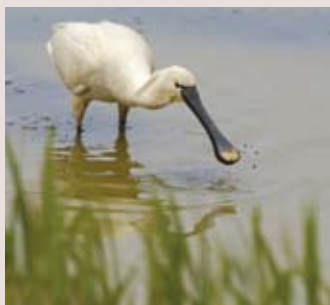
Bobnarica (*Botaurus stellaris*)

Novo verjetno gnezdišče v Sloveniji na zadrževalniku Medvedce, kjer je samec območno bobnal v letih 2001, 2004 in 2007 [Bordjan D. & Božič L. (2009): *Acrocephalus* 30 (141/143): 55-163].
foto: Milan Cerar

Velika bela čaplja (*Casmerodius albus*)
Ena največjih jat velikih belih in sivih čapelj v Sloveniji je bila opazovana na zadrževalniku Medvedce oktobra 1998 z 243 velikimi belimi čapljami in 456 sivimi čapljami [Štumberger B. (2009): *Acrocephalus* 30 (141/143): 209-210].
foto: Željko Šalamun

Plevica (*Plegadis falcinellus*)
Velika jata 15 ptic se je julija 2009 zadrževala na vodnem zadrževalniku Medvedce; sicer se plevice pri nas pojavljajo posamič ali v majhnih skupinah nekaj osebkov [Ploj A. (2009): *Acrocephalus* 30 (141/143): 210].
foto: Dejan Bordjan

Žličarka (*Platalea leucorodia*)

Na Ljubljanskem barju je žličarka zelo redka. Junija 2009 se je odrasla ptica več dni zadrževala ob reki Iščici, kar je dokaj pozno pojavljanje te vrste pri nas [Vrezec A. & Vrh Vrezec P. (2010): *Acrocephalus* 31 (144): 57-58].
foto: Piet Munsterman / Saxifraga

Plamenec (*Phoenicopterus roseus*)

V januarju in februarju 2010 se je v Sečoveljskih solinah zopet zadrževal plamenec, ki je tu zdaj že reden gost [portal Krajinski park Sečoveljske soline: <http://www.kpss.si/novice/1326>].
foto: Iztok Škornik

Sokol plenilec (*Falco cherrug*)

Ta zelo redki gost se je v Sloveniji zopet pojavil na vodnem zadrževalniku Medvedce septembra 2008 [Bordjan D. (2009): *Acrocephalus* 30 (141/143): 214].
foto: Sergey Yeliseev / Flickr

Žerjav (*Grus grus*)

Ena največjih jat žerjavov, opazovanih pri nas, je s 170 osebkov marca 2009 preletela pobočje Nanosa [Krofel M. (2009): *Acrocephalus* 30 (140): 39].
foto: Miha Krofel

Mali deževnik (*Charadrius dubius*)

Ob reki Dravi med Mariborom in Središčem gnezdit mali deževnik in mali martinček v evropsko pomembnih gostotah. Leta 2006 je tod po oceni gneznilo 75-87 parov deževnikov in 56-65 parov martinčev, vendar se je, kot kaže popis v letu 2009, število prvega zmanjšalo, domnevno zaradi večje zaraščenosti prodišč [Božič L. & Denac D. (2010): *Acrocephalus* 31 (144): 27-45].
foto: Borut Rubinič

Čoketa (*Gallinago media*)

Ta redka gostja v Sloveniji je bila zopet opazovana v aprilu 2007 na Hraških mlakah skupaj s pri nas prav tako redko opazovano čopasto čapljo [Šere D. (2008): *Acrocephalus* 29 (138/139): 188].
foto: Stein Nilsen

Čuk (*Athene noctua*)

Ta v SV Sloveniji redka in močno ogrožena sova je bila julija 2008 videna v Savinjski dolini, in sicer par, ki je verjetno tam tudi gnezdil [Figelj J. (2009): *Acrocephalus* 30 (140): 40].
foto: Borut Rubinič

Kmečka lastovka (*Hirundo rustica*)

V občini Turnišče je bil v letu 2010 ponovljen popis gnezdišč v stavbah iz leta 1998, ki je pokazal, da se je število gnezd vrste zmanjšalo za kar 26 %, večinoma zaradi preurejenih stavb in opuščanja kmetovanja v občini [Denša K. et al. (2010): Gnezditve kmečke lastovke v občini Turnišče v letih 1998 – 2010. – SMOS 2010, OŠ Turnišče, Turnišče].
foto: Borut Rubinič

Rdečegrla cipa (*Anthus cervinus*)

Eden redkejših jesenskih podatkov o tej cipi pri nas je bil zabeležen oktobra 2009 pri zadrževalniku Medvedce [Šere D. (2009): *Acrocephalus* 30 (141/143): 220-221].
foto: Arie de Knijff / Saxifraga

Repaljščica (*Saxicola rubetra*)

Največji delež prehrane mladičev na Ljubljanskem barju sestavljajo dvokrilci, kožekrilci in gosenice metuljev, vendar pa je zanimivo, da razpoložljivost hrane na gnezdilnih travnikih ne vpliva na začetek gnezdenja in rodnost repaljščic [Koče U. (2010): Dokt. dis., BF, Univerza v Ljubljani, Ljubljana].
foto: Matej Vranič

Mali muhar (*Ficedula parva*)

Prvoletni osebek na selitvi je bil ujet avgusta 2009 v bližini vasi Sestrže, kar je eden redkih podatkov o malem muharju iz SV Slovenije [Vreš I. (2009): *Acrocephalus* 30 (141/143): 221].
foto: Borut Rubinič

Rjavi srakoper (*Lanius collurio*)

Gnezda te vrste so pogosto spletena v grmovju na višini med 50 in 160 cm s premerom okoli 17 cm. Zgrajena so večinoma iz mahu, manjših vejic in bilk, ki so dolge okoli 20 do 35 cm, težka pa so od 20 do celo 75 g, kar je bilo v letih 2009 in 2010 ugotovljeno v širši okolici Lesc [Kozinc Ž. (2010): Analiza gnezdilnega habitata rjavega srakoperja (*Lanius collurio*). – SMOS 2010, Hraše].
foto: Žiga Kozinc

Kobilar (*Oriolus oriolus*)

Na območju KS Lesce v izmeri 906 ha je leta 2010 gneznilo 8 parov, sicer pa na območju po oceni gneznilo 8 do 13 parov te ptice [Mulej A. (2010): Gostota gnezdenja kobilarja (*Oriolus oriolus*) na področju KS Lesce v letu 2010. – SMOS 2010, OŠ Frana Saleškega Finžgarja, Lesce].
foto: Boris Kozinc

Krokar (*Corvus corax*)

Glede na analizo prehrane iz JZ Slovenije v letu 2008 se krogarji pri nas hranijo tako z rastlinsko kot živalsko hrano, med slednjo pa prevladujejo večji sesalci (kot mrhovina), zlasti ovce, ter mali sesalci, ptice in žuželke pa so redke [Tome D., Krofel M. & Mihelič T. (2009): *Annales Ser. hist. nat.* 19: 161-166].
foto: Borut Rubinič

1

1: Vpadljivo obarvan samec rjavega srakoperja (*Lanius collurio*) na izpostavljeni preži čaka na svoj plen. foto: Dejan Bordjan

Rod srakoperjev (*Lanius*) me je popolnoma prevzel. Te ptice prijaznega videza in »morilskega« značaja uvrščamo v red pevcev (Passeriformes), družino srakoperjev (Laniidae). Slovensko poimenovanje rodu srakoperjev prav nič ne razkrije plenilske narave tega izjemnega lovca. Bolj pokazno je latinsko ime rodu *Lanius*, ki pomeni mesar. Aha, se že kaže pravi obraz te skupine! Plenilska »okrutnost« srakoperjev, kakršen je bil sicer pogled na vsakovrstne plenilce v preteklosti, se morda še bolje odraža v naslednjih imenih. Naj navedem samo nekaj primerov: angleško poimenovanje za rod srakoperjev je »butcher-bird« (*fig.* krvoločna ptica), nemško ime za rjavega srakoperja (*Lanius collurio*) je »Neuntöter« – zgodba govori o tem, da je bila ptica zadoščena šele takrat, ko je vzela devet življenj, veliki srakoper (*Lanius excubitor*) pa je poimenovan Raubwürger – ropar, ki žrtve zadavi. Mislim, da je dovolj strašnih imen, saj bomo povsem očrnili te sicer sila očarljive ptice.

Srakoperji Slovenije

// Dominik Bombek

Po velikosti so srakoperji manjši od kosa (*Turdus merula*) in večji od domačega vrabca (*Passer domesticus*). Njihov kljun, ki je podoben kljunu ujed, je močan, stransko sploščen, kljukast, na koncu se konča z »zobom«. Močna in kavljasto zapognjena zgornja polovica kljuna jim omogoča razkosavanje plena, kot so mali sesalci, ptice in žuželke. V Sloveniji so znane štiri vrste srakoperjev. Od teh tri vrste pri nas tudi gnezdiijo.

Rjavi srakoper (*Lanius collurio*)

Je najpogostejši in ob enem najmanjši (16-18 cm) srakoper v Sloveniji in Evropi. Samca prepoznamo po črni očesni progi, čelo, teme in tilnik so sivi, hrbet kostanjevo-rjav, prsi svetlo rožnate. Samica nima črne očesne proge, z izjemo starejših predstavnic svojega spola, ki so že dokaj podobne samcem. Gnezdi na območjih z zmerno klimo in v Sredozemlju. Ni pa ga na tistih predelih, kjer so poletja hladna in deževna, npr. Velika Britanija in zahodna obala Norveške. Ustrezajo mu ravninski deli kulturne krajine z mejicami in posameznimi grmi ter hriboviti svet. Gnezdi tudi do nadmorske višine 2050 m; takšen primer je gnezdenje v francoskih Alpah. Jeseni se rjavi srakoperji odselijo na prezimovališča v južni Afriki.

Rjavega srakoperja hitro opazimo. Izpostavlja se na višjih mestih. To mu daje dober pregled nad območjem. Spomladi pa z višjih delov s petjem naznanja svojo navzočnost. Rjavi srakoperji so zelo teritorialni, tako da so gnezda večinoma narazen vsaj 100 m, prav tako so teritorialni tudi v prezimovališčih.

Glede prehrane je rjavi srakoper oportunist, večinoma pa se zadovolji z nevretenčarji. Svoj plen natika na trne, ki služijo kot shramba ali kot pripomoček za razkosavanje. Gnezdo ima v grmovju 1 do 1,5 m visoko. Mladiči ostanejo v njem dva tedna, po 3-4 tednih že poskušajo samostojno loviti hrano.

Pojavljanje v Sloveniji: Rjavi srakoper ima v Sloveniji, kjer je splošno razširjena in pogosta vrsta, pomemben delež celotne evropske populacije.

Črnočeli srakoper (*Lanius minor*)

Črnočeli srakoper (19-21 cm) se od drugih srakoperjev loči po črno obarvanem čelu (samec), prsi

so rožnate, pri samici je čelo svetlejše, bolj sivo, prsi so svetlejše, mladiči pa imajo hrbet rjavo-siv, brez črnega čela. Vrsti ustreza sušno in vroče celinsko in sredozemsko podnebje. Za življenjski prostor si izbira ekstenzivno kulturno krajino s posameznimi drevesi (sadna drevesa, topoli ...), na katerih si naredi gnezdo. Gnezdo je nemarno spleteno in narejeno iz različnih materialov (vejice, trava, peresa ipd.). Ptica je bila pogosta v tradicionalnih vaseh; za njegovo gnezditev so ključnega pomena travniki z drevesnimi strukturami, kot so visokodebelni sadovnjaki, torej stare sorte jablan in hrušk ali druge drevesne vrste (hrast, oreh, topol), temu sledijo tradicionalni vrtovi z mozaikom kultur (fižol, solata, krompir, korenje...), nato sledijo polja monokultur. V današnjem času monokulture izpodrivajo tradicionalne vrtove ter travnike z visokodebelnimi sadovnjaki, kar ima uničujoč vpliv na populacijo črnočelega srakoperja. Gnezdi konec maja in prva dva tedna junija. Mladiči zapustijo gnezdo 16. do 18. dan po izvalitvi. V tem obdobju so še posebej ranljivi. V prvih tednih po zapustitvi gnezda mladiči ostanejo še vedno v bližini staršev. V njihovi prehrani so največkrat zastopane žuželke (hrošči, kobilice), občasno pa so njegov plen tudi mali sesalci, majhni kuščarji in celo ribe. Podobno kot rjavi srakoper prezimuje črnočeli srakoper v južni Afriki.

Pojavljanje v Sloveniji: Vrsta, ki se tihoma poslaavlja od nas. Človek je nekoč črnočelemu srakoperju z naravi prijaznim kmetijstvom omogočil, da je sobival z njim. Danes je zaradi intenzivnega kmetijstva uničen življenjski prostor te ptice, spremembi črnočeli srakoper ne more slediti. Z grenkobo grem meseca junija na Šentjernejsko polje pregledat območja, kjer gnezdiijo še zadnji črnočeli srakoperji. V letu 2010 je bilo tam že manj kot pet parov. Zaradi črne barve čela, ki se razteza prek oči, bi lahko bil Zorro ptičjega sveta. Žal je naš ptičji Zorro izgubil svoj boj za življenjski prostor. V Sloveniji lahko redke črnočeke srakoperje opazujemo še v Vipavski dolini in Beli krajini.

Rjavoglavi srakoper (*Lanius senator*)

Glede na velikost je rjavoglavi srakoper med manjšimi predstavniki naših srakoperjev (17-19

2: Samica rjavega srakoperja je manj vpadljivo obarvana in nima črne očesne proge. Starejše postanejo nekoliko podobne samcem. foto: Milan Cerar

3: Pri nas redke pogled – rjavoglavi in rjavi srakoper na istem drevesu v bližini Goliča. foto: Željko Šalamun

4: Življenjski prostor črnočelega srakoperja (*Lanius minor*).
foto: Luka Božič

5: Črnočeli srakoper počasi izginja iz naših krajev. Samec in samica sta si zelo podobna.
foto: Dejan Bordjan

6: Samec rjavoglavega srakoperja (*Lanius senator*).
foto: Dejan Bordjan

7: Samica rjavoglavega srakoperja je manj vpadljivo obarvana, črna obrazna maska ni tako izrazita.
foto: chausinho / Flickr

8: Na prezimovališčih mora imeti veliki srakoper (*Lanius excubitor*) dovolj ustreznih struktur, ki mu zagotavljajo lovna mesta in kritje.
foto: Dejan Bordjan

9: Navadno belonogo miš (*Apodemus sylvaticus*) je veliki srakoper zataknil za rogovilo in jo bo pojedel po delih.
foto: Dominik Bombek

cm). Samce prepoznamo po kostanjevo rjavem vrhu glave in tilniku. Prsi in trebuh so pri samcu svetlo rožnato-rjavi, grlo pa belo. Čez oči ima črno očesno proggo. Hrbet je črn, peruti pa črno-bele. Odrasle samice so nekoliko svetlejšje od samcev. Enoletni mladiči imajo belo-rjav grahast vzorec po vsem telesu. Je izrazito toploljubna vrsta, zato je tudi v južni Evropi pogosta. Tam gnezdi v oljčnih nasadih, makiji, sadovnjakih, zaide pa tudi v hrastove loge z visokim grmovjem. Hrani se z žuželkami. Prezimuje v osrednjem tropskem delu Afrike južno od Sahare. V Sloveniji izginja in njegov status občasne gnezdilke že postaja vprašljiv. **Pojavljanje v Sloveniji:** Rjavoglavi srakoper velja v Sloveniji za domnevno izumrlo vrsto, vendar je bil v letu 2004 opazovan par, ki je gnezdil v dolini Dragonje. Sicer je drugod po Sloveniji danes rjavoglavi srakoper zelo redka prikazen.

Veliki srakoper (*Lanius excubitor*)

Velikega srakoperja, največjega med pri nas pojavljajočimi se srakoperji (21-26 cm), prepoznamo po temno-sivem vratu ter po enako obarvanih plečih in trtici. Od črnočelega srakoperja se razlikuje po sivi barvi čela, slednji ima čelo črno. Skratka, ko bomo pozimi opazili ptico, ki ždi na žici ali vrh drevesa in je premajhna za srako (*Pica pica*) in prevelika za belo pastirico (*Motacilla alba*), smo lahko prepričani, da opazujemo velikega srakoperja. Za prezimovanje si izbirajo odprte ravnine, z grmovno zarastjo in posameznimi dre-

vesi ter električnimi vodi, ki jih uporabljajo kot lovna mesta.

Jeseni sestavljajo večji delež srakoperjeve prehrane velike žuželke, s prihodom zime pa se osredotoči na lov malih sesalcev in ptic. Svoj plen lovi v zraku in na tleh. Plen si zatakne za rogovilo ali pa ga nabode na trne črnega trna (*Prunus spinosa*) in potem žre po delih. Hrani se tudi z mrhovino. Glede na podatke o prehrani velikega srakoperja na Ptujskem polju je bilo ugotovljeno, da se je hranil tudi na kadavrih večjih živali, denimo poljskega zajca (*Lepus europaeus*).

Pojavljanje v Sloveniji: Veliki srakoper pri nas samo prezimuje, čeprav se domneva, da bi v preteklosti znala vrsta pri nas tudi gnezdit, saj denimo v sosednji Avstriji še danes gnezdi, čeprav v izjemno nizkem številu. Iz severne Evrope se veliki srakoperji na svoja prezimovališča pri nas vrnejo lahko že v začetku septembra, večina pa svoje zimske teritorije zasede do začetka novembra. Veliki srakoper pozimi zaseda območja, ki so poleti ustrezala rjavemu srakoperju. V Sloveniji mu za prezimovanje ugaajajo velike kulturne krajine severovzhodne Slovenije, Notranjske, kraška polja ribniškega območja, Ljubljansko barje ter vlažni travniki v Obsotelju. ●

LITERATURA:

- Koprivnik I. (1900): Stari srakoper; Črtica iz njegovega življenja. - Dom in svet 13 (9).

Ptice vzhodne in jugovzhodne Avstralije

// Katja Logar in Aleš Verlič

Površina: 7.617.930 km²

Dolžina obale: 34.218 km

Št. prebivalcev: prek 22.000.000

Št. vrst ptic: 850 vrst v Avstraliji, na Tasmaniji in okoliških otokih

Podnebje: na S tropsko, na V in Z subtropsko, na JV sredozemsko, v notranjosti puščave, polpuščave in stepe

Narodni parki: Avstralija ima 516 narodnih parkov na kopnem, ki pokrivajo več kot 25 milijonov ha, in 125 zaščitene območij na morju, ki pokrivajo 38 milijonov ha. Med najbolj znane spadajo Veliki koralni greben, narodni park Kakadu in narodni park Uluru – Kata Tjuta.

Zanimive vrste ptic:

emu (*Dromaius novaehollandiae*), avstralski kazuar (*Casuarus casuarus*), pritlikavi pingvin (*Eudyptula minor*), črni labod (*Cygnus atratus*), dolgorepi orel (*Aquila audax*), sovji lastovičnik (*Podargus strigoides*), hripavi lovač (*Dacelo novaeguinae*), modri zastavar (*Malurus cyaneus*), plavoobrazi medojed (*Entomyzon cyanotis*), cebrica (*Taeniopygia guttata*), veliko število papig: nimfica (*Nymphicus hollandicus*), skobčevka (*Melopsittacus undulatus*), penant (*Platycercus elegans*).

Zanimive živali:

stokovci: kljunaš (*Ornithorhynchus anatinus*) in kratkorili kljunati ježek (*Tachyglossus aculeatus*), vrečarji: kenguruji, koale, vombati, valabiji; dingo (*Canis dingo*).

Zanimive rastline: 28 vrst travnih dreves Grass-tree (*Xanthorrhoea* sp.), več kot 700 vrst evkaliptov (*Eucalyptus* sp.), baobab (*Adansonia gregorii*), fikus (*Ficus watkinsiana*).

1

2

3

4

5

6

Prav poseben čar je, ko te zjutraj zbudi vreščanje papig in kakadujev, ki se v nizkem letu odpravljajo hranit, ko v mestnem parku opazuješ polmetrske kuščarje, kako poležavajo na soncu, in ko ti ponoči prečka pot kača, ki ima toliko strupa, da bi lahko večkrat zapored poskrbela za tvoje predčasno slovo od tega sveta. Čeprav živi v petih največjih mestih Avstralije okoli 12 milijonov ljudi, je divjina takoj za vogalom, in razen v strogih centrih je še vedno človek tisti, ki se mora prilagajati naravi, in ne obratno. Na srečo!

7

Brisbane

Najino pot po Avstraliji sva začela na vzhodni obali, kjer naju je pričakalo s soncem obsijano milijonsko mesto Brisbane, ki je prestolnica zvezne države Queensland in tretje največje avstralsko mesto.

Zanimive ptice sva srečala že v samem centru Brisbana. Med počivanjem v mestnem parku se nama je nenadoma približala velika bela ptica s črno glavo in vratom – ibis vrste *Threskiornis molucca*. Danes so te ptice pogoste v urbanih območjih, kot so mestni parki in smetišča, ter tam povzročajo nemalo nevšečnosti: brskajo po koših za odpadke, imajo izrazit neprijeten vonj, znani pa so tudi primeri kraje hrane obiskovalcem parka.

Ob ribniku v parku naju je presenetilo mnogo tukalic vrste *Gallinula tenebrosa*; navajena sva namreč, da so tukalice precej plašne ptice, ki se raje skrivajo med rastlinjem. Te so precej podobne naši zelenonogi tukalici (*Gallinula chloropus*), le noge so oranžno rumene in nimajo bele lise na boku. Na majhnem otočku sredi ribnika so celo gnezdile. Po obrežju ribnika so posedale velike avstralske vodne agame (*Physignathus lesueurii*). Zvečer sva se po reki Brisbane peljala s trajektom, kjer sva bila deležna osupljivega pogleda. Nad reko je letelo na stotine letečih lisic vrste *Pteropus poliocephalus*, ki so se iz svojih počivališč odpravljale prehranjevat. Ti netopirji imajo premer kril več kot en meter in se hranijo izključno s sadjem in nektarjem, zato so tudi pomembni opraševalci.

Spala sva – če se je le dalo – v kampih. Že ob postavljanju šotora v Brisbanu naju je radovedno prišel pogledat

puran vrste *Alectura lathamii*, ki zraste do 70 cm, ima črno telo z rdečo glavo in rumenim podbradkom. Samci so na več lokacijah v kampu zgradili ogromna gnezda, ki so bila visoka dober meter in dolga do štiri metre, predvsem iz zemlje, listja in odpadlega lubja, ki so ga zbirali po celotnem kampu. V gnezdo ena ali več samic nato leže jajca, gnezdo pa nato deluje kot kompost, ki ohranja toploto. Zanimivo je to, da je od temperature inkubacije jajc odvisno, kakšnega spola bodo mladiči: če je temperatura nižja, bo več samcev, če je višja, bo več samic. Takšni primeri so drugače znani predvsem pri plazilcih.

Zjutraj naju je zbudilo glasno, hripavo kričanje velikega rumenočopastega kakaduja (*Cacatua galerita*). Ti kakadui bele barve z rumeno čopko na glavi se zbirajo v velike (in zelo glasne!) jate. Kasneje so se jim pri koncertu pridružili še gorski loriji (*Trichoglossus haematodus*). Te papige sva imela možnost tudi hraniti v zavetišču za divje živali blizu Brisbana. Vsak dan so ob peti uri oskrbniki zavetišča nastavili hrano v posodice in kmalu je priletela jata divjih gorskih lorijev in lorijev vrste *Trichoglossus chlorolepidotus*. Posodice z mešanico sadja, kosmičev in mleka smo nato lahko prijeli v roko in si tako od blizu ogledali te prelepe papige. Gorski loriji so zelo pisani, njihov kljun in prsi so oranžne barve, krila so zelena, glava in trebuh pa modra.

Skupaj s papigami so na brezplačen obrok prišli tudi črnoglavi manorini (*Manorina melanocephala*). Ti so se mnogo bolj kot druge ptice prilagodili življenju v me-

1: Center Melbourne z reko Yarro.

2: Avstralska vodna agama (*Physignathus lesueurii*) se sonči na obrežju ribnika.

3: Mangrove na morskem obrežju otoka Phillip Island.

4: Hripavi lovač (*Dacelo novaeguineae*) je največji predstavnik avstralskih vodomcev.

5: Avstralski morski lev (*Neophoca cinerea*)

6: Črnoglavi manorini (*Manorina melanocephala*) so prišli na brezplačni zajtrk v zavetišče za divje živali.

7: Ob Veliki oceanski cesti je največja zanimivost 12 apostolov: apnenčasti stolpi monoliti, ki se dvigujejo iz morja.

foto: vse Katja Logar in Aleš Verlič

8

9

10

8: Avstralski pelikani (*Pelecanus conspicillatus*) čakajo na hrano na Phillip Islandu.

9: Čopasti golobi (*Ocyphaps lophotes*) so pogosti obiskovalci kampov in parkov.

10: Mala korela (*Cacatua sanguinea*) je manjši bel kakađu z golo modro kožo okoli očesa in rožnatimi peresi med očesom in kljunom.

foto: vse Katja Logar
in Aleš Verlič

stih. Zaradi značilne obarvanosti (rumen kljun, noge in predel za očesom) ga zlahka zamenjamo z žalostno majno (*Acridotheres tristis*), ki pa je tujerodna vrsta, prinesena iz Azije. Ker se le-ta zelo hitro širi po svetu, je uvrščena na listo stotih najbolj invazivnih vrst na svetu, med katerimi so le tri ptice. Tudi v Avstraliji sodi med invazivno škodljivo vrsto, ki močno ogroža avtohtone vrste ptic.

Sydney

Ker so kampi ponavadi malce oddaljeni od mest in postavljeni v naravno okolje, je v njih kar mrgolelo živali. V Sydneyu smo imeli obiskovalci kampa na voljo možnost, da se udeležimo večernega vodenega izleta in z izkušeno vodnico poiščemo nočne živali. Seveda sva se sprehoda po kampu udeležila in izvedela ter videla mnogo zanimivih živali. Najprej smo opazili par hripavih lovačev (*Dacelo novaeguineae*). Angleško ime (Laughing Kookaburra – smejoča se kukabura) je ptica dobila zaradi značilnega oglašanja, s katerim brani meje svojega teritorija, in zveni podobno kot smeh. Kasneje sva še velikokrat videla lovače posedati po vejah, kjer so čakali na svoj plen - večinoma manjše sesalce (kot so miši), kače, kuščarje in večje žuželke.

Vodnica nam je pokazala značilne predstavnike vrečarjev – oposume: obročastorepega oposuma (*Pseudocheirus peregrinus*) in dolgouhega lisičjega kuzuja (*Trichosurus vulpecula*). Obe vrsti sta kot večina predstavnikov družine oposumov aktivni večinoma ponoči. Prehranjujejo se predvsem z listi, pa tudi s cvetovi in sadjem. Dolgouhi lisičji kuzu je avtohtona avstralska vrsta vrečarja, največja med oposumi in vrsta, ki največkrat pride v stik s človekom. Zelo dobro se je prilagodil življenju v mestih in rad zaide tudi na vrt s sadnim drevjem in zelenjavo.

V kampih je zelo pogost tudi čopasti golob (*Ocyphaps lophotes*), ki je en izmed dveh golobov s čopko v Avstra-

liji. Je predvsem talna ptica, ki se pogosto združuje v skupine, in tudi med hojo ima čopko vedno pokončno.

Canberra

V prestolnici Canberri sva med hojo po parku zagledala večjo skupino kakađujev, ki se je hranila na tleh. To so bili avstralski kakađuji (*Eolophus roseicapilla*), večji sivo rožnati kakađuji s svetlo rožnato čopko, ki so avstralski endemiti in razširjeni skoraj po vsej državi. Zaradi svoje družabnosti in dolge življenjske dobe so priljubljeni tudi kot domači ljubljenci.

V centru Canberre so po mestu veselo skakali piščalarji (*Cracticus tibicen*). Piščalarji so podobno kot naše srake večje, črno-bele ptice, ki po tleh večinoma hodijo. Danes poznamo devet podvrst, ki se razlikujejo predvsem po variacijah v obarvanosti in razširjenosti. Pogosti so tudi manjši, a prav tako črno beli sračji lončarji (*Grallina cyanoleuca*).

V Canberri sva prvič videla pribo vrste *Vanellus miles*. Je največji predstavnik družine Charadriidae, meri kar 35 cm. Kasneje sva jih še dosti videla na Phillip Islandu, kjer so radovedno hodile po kampu in okoli najinega šotora.

Melbourne

Po celodnevem ogledovanju Melbourne sva se iz dveh razlogov napolnila še v mestni park. Hotela sva si malo odpociti na kakšni klopci, vedela sva pa tudi, da so mestni parki prave oaze ptic, še posebej, če je znotraj parka večja vodna površina. Najina pričakovanja so se uresničila. Na velikem ribniku sredi parka sva prvič zagledala najznačilnejšo avstralsko ptico – črnega laboda (*Cygnus atratus*). Je malo manjši od našega laboda grbca (*C. olor*), črne barve, z rdečim kljunom in belimi letalnimi peresi. Na vodi sva opazila tudi manjšo skupino avstralskih ponirkov (*Tachybaptus novaehollandiae*), ki so zelo podobni našim malim ponirkom (*T. ruficollis*),

le da imajo rumeno oko. Ob vodi so počivale čaplje: podvrsta velike bele čaplje *Ardea alba modesta*, čaplja vrste *Egretta novaehollandiae* in kvakač vrste *Nycticorax caledonicus*. Na nizkih vejah dreves so si perje sušili kormorani vrste *Microcarbo melanoleucos*. V plitvi vodi so za hrano brskale sultanke (*Porphyrio porphyrio*) in liske (*Fulica atra*).

Phillip Island

Iz Melbourne sva se odpravila na majhen bližnji otok Phillip Island. Na otoku ni urejenega javnega prevoza in tako sva se na raziskovanje odpravila s kolesom. Žal so otok pred kratim prizadeli požari, zato je bilo dosti cest zaprtih. Varnostniki so nama vendarle dovolili prehod, vendar je bil gozd opustošen in brez življenja. Zato sva se raje odpeljala do morske obale. Tukaj sva imela prvič priložnost opazovati avstralske pelikane (*Pelecanus conspicillatus*). Kot del turistične ponudbe sva si ogledala tudi njihovo hranjenje. Takrat se je zbrala jata dvajsetih pelikanov, ki sta se ji pridružili še dve vrsti galebov: *Chroicocephalus novaehollandiae* in *Larus pacificus*. Po plitvi in blatni vodi so hrano iskale žličarke (*Platalea regia*) in mnogi drugi pobrezniki, ki pa jih zaradi prevelike oddaljenosti nisva mogla določiti.

Zvečer sva se odpravila še na »pingvinjo parado«. Na obalah Avstralije in Nove Zelandije živi najmanjša vrsta pingvinov – zrastejo le do 43 cm – in so tako dobili ime pritlikavi pingvini (*Eudyptula minor*). Dan preživijo na morju, kjer se hranijo predvsem z ribami in lignji, v mraku pa se vrnejo na obalo v svojo kolonijo, kjer počivajo. Na Phillip Islandu so znotraj naravnega parka uredili posebno areno, kjer gledalci na tribunah z razgledom na morje ob soju reflektorjev opazujejo pritlikave pingvine, kako se vračajo na kopno. Gledalci lahko hodijo samo po označenih in nad zemljo speljanih poteh, slikanje je strogo prepovedano. A občutek,

ko gledaš majhnega pingvina le skozi žičnato ograjo, kako hiti po bregu navzgor v svoj brlog, je izjemen in vreden plačanega denarja.

Kangaroo Island

Iz Adelaide sva se odpravila na otok Kangaroo, ki je znan po svojih naravnih parkih, ki prekrivajo četrtno otoka. Zaradi izolacije so se na otoku razvile mnoge endemične vrste, nekatere med njimi sva tudi videla. Med vožnjo nama je cesto prečkala znamenita avstralska žival – kratkorili kljunati ježek (*Tachyglossus aculeatus*). Žival je posebna predvsem zato, ker spada med stokovce, v skupino sesalcev, ki imajo stok oziroma kloako in ležejo jajca. Navdušeno sva parkirala avto in si поблиže ogledala kljunatega ježka. Kasneje sva si ogledala še koloniji avstralskih morskih levov (*Neophoca cinerea*) in kapskih morskih medvedov (*Arctocephalus pusillus*), ki so se leno pretegovali po obali. Po plitvem morju sta hrano iskali školjkarici vrste *Haematopus longirostris* in *H. fuliginosus*. Ob cestah sva srečala različne kengurije, tako žive kot mrtve – mnogi so namreč žrtve prometa.

Čista in urejena mesta, prijazni ljudje ter izredno lepa in raznolika narava so prav gotovo dovolj dobri razlogi za obisk Avstralije in upava, da najin obisk »tam doli« ni bil zadnji. Ko le ne bi bila tako daleč stran! ●

11: Ibise vrste *Threskiornis molucca* srečamo v vsakem večjem mestnem parku.
foto: Igor Jug

12: Rumenočopasti kakadu (*Cacatua galerita*) je ena najlepših (in najbolj kričočih) ptic v Avstraliji.
foto: Igor Jug

13: Posamezne galebe vrste *Larus pacificus* lahko pogosto vidimo na obalah južne in zahodne Avstralije.
foto: Katja Logar in Aleš Verlič

14: Prostoživeče koale (*Phascolarctos cinereus*) so počivale na evkaliptih ob Veliki oceanski cesti.
foto: Katja Logar in Aleš Verlič

LITERATURA:

- Slater, P., Slater, R. in Slater, P. (2009). The Slater Field Guide to Australian Birds. New Holland Publishers, Archerfield, Queensland.
- Cronin, L. (2008). Cronin's key guide to Australian wildlife. Jacana Books, Crows Nest, New South Wales.

1

2

3

4

Muhe trepetavke // Maarten de Groot, prevedel Henrik Ciglič

1: Navadna zimska trepetavka (*Eristalis tenax*), ena izmed najpogostejših vrst, ki jo je mogoče velikokrat opazovati na vrtnih cvetlicah.
foto: Eva Vukelič

2: Kalnica (*Eristalis tenax*), vrsta, ki posnema medonosno čebelo.
foto: Eva Vukelič

3: Ličinka kalnice (*Eristalis* sp.), znana kot "podganji rep". Ta vrsta živi v vodi, iz katere filtrira bakterije.
foto: Tim Faasen

4: Čmrljasta trepetavka (*Volucella bombylans*), vrsta, ki posnema čmrlja. Za razliko od pravega čmrlja ima samo dvojce kril.
foto: Tim Faasen

Ob prvem srečanju s trepetavko človek pogosto pomisli, da ima opraviti z oso in da jo je zatoj najbolje pustiti pri miru. Šele po nekaj sekundah se zave, da "osa" lebdi v zraku in da je bil prevaran. Večkrat se potem zgodi, da si ga želi trepetavka še ogledati ali pa pristati na njem, da bi mu posesala nekaj znojca s kože.

Kaj so trepetavke

Trepetavke so skupina muh, znane predvsem po vrstah, ki posnemajo ose. Nekatere izmed njih so pravzaprav popolna kopija os s črnim in rumenim telesom in dolgimi tipalkami. Druge vrste pa tipalke posnemajo tako, da stegujejo noge pred glavo. Manj znano je dejstvo, da lahko trepetavke posnemajo tudi čebele in čmrlje. Kalnica (*Eristalis tenax*), ena izmed najpogostejših vrst v Sloveniji, je videti kot medonosna čebela. Te vrste posnemajo ose, čebele in čmrlje zato, da ne bi postale "ptičja piča", in čeprav so najbolj znane med trepetavkami, sestavljajo le polovico te skupine žuželk. Druge vrste so motno črnih, rjavih in kovinskih barv.

S čim se hranijo

Odrasle trepetavke na cvetovih nabirajo medicino in pelod. Njihove ličinke se na podlagi prehrane delijo v tri skupine: hranijo se bodisi z rastlinami, bodisi z bakterijami ali pa z drugimi žuželkami. Ličinke prve skupine delajo dolge rove v listih, ko se prežirajo skoznje. Če si ogledamo večje rastišče čemaža (*Allium ursinum*), bomo na mnogih listih opazili rove, v katerih živijo ličinke vrste *Cheilosia fasciata*. Ličinke druge skupine, ki se hrani z bakterijami, lahko najdemo v luknjah trohnečih dreves ali pa v vodi, iz katere filtrirajo hranilne snovi. Te ličin-

ke so znane kot "podganji repi", in sicer zaradi dolge cevke na zadku, skozi katero dihalo. Mnoge vrste iz tretje skupine, ki se hrani z žuželkami, so plenilke. Hranijo se z listnimi ušmi ter ličinkami mravelj, os in čmrljev. Zelo zanimiva vrsta je *Microdon mutabilis*. Specializirala se je namreč za plenjenje določenih vrst mravljinčjih ličink, kar pomeni, da se poskušajo njene ličinke prebiti v mravljinčja gnezda. Vendar se znajo mravlje pred vsiljivci braniti. Da se mravlje ne bi napadale med seboj, izločajo določene feromone. Toda ličinke pretkanih trepetavk so razvile podobne feromone kot mravlje, zaradi česar jih le-te ne napadajo. Ker pa ima vsako mravljinčje gnezdo svoje feromone, se morajo ličinke prilagoditi določenemu gnezdu.

Kje in kdaj jih lahko najdemo

Kadar iščemo trepetavke, kmalu ugotovimo, da so povsod tam, kjer so cvetovi. Se pravi, da naseljujejo vse tipe habitatov, kjer uspevajo cvetnice. Že zgodaj spomladi lahko nekatere izmed njih najdemo na cvetočih vrbah (*Salix* spp.) in rumenem drenu (*Cornus mas*). Vendar pa se večina vrst aktivno spreletava v obdobju med koncem aprila in septembrom. Veliko trepetavk živi v gozdovih. Odrasle osebkke privlačijo predvsem dobro osvetljene in s cvetlicami bogate jase in gozdni robovi. V gozdnih vrzelih samci lebdi v zraku blizu tal pa vse do drevesnih krošenj. Brenčanje, ki ga lahko slišimo v gozdnih julija in avgusta, ustvarjajo čebele in trepetavke.

Mnoge vrste trepetavk se pojavljajo tudi na travniških, še posebno na mokrotnih travnikih. Če jih želimo najti, jih bomo najbolj verjetno uzrli na rumenih cvetovih ter na kobulnicah. Privlačijo jih tudi vrtovi, bogato zasajeni

s cveticami, v jesenskem času pa mnoge trepetavke privablja cvetoči navadni bršljan (*Hedera helix*). Kadar čepijo na cvetovih, si jih lahko tudi temeljito ogledamo.

Kje se pojavljajo v Sloveniji

Doslej je bilo v Sloveniji ugotovljenih 307 vrst trepetavk, kje natančno jih bomo našli, pa je odvisno od habitata. Kot že rečeno, so najbogatejši habitat trepetavk gozdovi. In ker dobrih 55 % Slovenije prekrivajo gozdovi, so gozdne vrste zelo številčne tako rekoč povsod. Kadar iščemo vrste, ki so jim ljubši topli kraji, potem bo najboljše, če se odpravimo na Kras ali pa na toplejše vrhove na Notranjskem, recimo na Volovjo reber. Mnoge neobičajne vrste bomo našli tudi v Julijskih Alpah in Karavankah, kjer se pojavlja predvsem rod *Cheilosia*.

Ali so ogrožene?

Čeprav se v Sloveniji lahko pohvalimo z mnogimi vrstami trepetavk, to še ne pomeni, da nekatere izmed njih niso ogrožene. A ker živijo v zelo različnih habitatih, obstajajo tudi različne stopnje njihove ogroženosti.

Za gozdne trepetavke je zelo pomembno, da je sestava gozdov vrstno pestra in da v njih uspevajo drevesa različnih starosti. Ličinke trepetavk za življenje potrebujejo številna odmrle drevesne debla oziroma bogato podrast, kjer najdejo svojo hrano. Pomembne so tudi vrzeli v krošnjah, saj je tam najti obilico cvetov, ki so vir hrane za odrasle žuželke. Drevesa različnih starosti zagotavljajo dom različnim vrstam trepetavk, medtem ko je v monokulturnem gozdu njihovo vrstno bogastvo zelo osiromašeno.

Kar zadeva travniške vrste, jih tako kot ptice najbolj ogrožata intenzifikacija in opuščanje travnikov. V prvem primeru se zelo zmanjša število gostiteljskih rastlin, na katerih se hranijo ličinke, ter cvetočih rastlin, ki jih obiskujejo odrasle žuželke. Z opuščanjem travnikov pa svoj davek terja sukcesija, saj travniške vrste prej ali slej nadomestijo gozdne vrste trepetavk. Število vrst

se zmanjšuje tudi zaradi uporabe pesticidov.

V zadnjem času trepetavke ogroža tudi invazivna azijska pikapolonica (*Harmonia axyridis*). Njene ličinke so zelo napadalne, saj poleg tega, da plenijo listne uši, zaradi česar so bile pravzaprav naseljene, napadajo tudi domače vrste pikapolonic in ličinke trepetavk. Ugotovljeno je bilo, da se je v predelih z mnogimi azijskimi pikapolonicami že prav dramatično znižalo število vrst trepetavk, ki se hranijo z listnimi ušmi.

Kaj imajo trepetavke opraviti z nami

Čeprav se zdi, da je naravovarstvo osredotočeno zgolj na varstvo in ohranjanje vrst, zmanjševanje števila trepetavk vpliva tudi na nas. So druge najpomembnejše opraševalke, takoj za čebelami. Poleg tega plenijo listne uši, ki lahko v veliki meri uničujejo pridelke. Zmanjševanje števila vrst torej ne pomeni le tega, da je oprašenih manj rastlin in da je s tem prizadeto njihovo razmnoževanje, marveč tudi to, da se hkrati povečujeta število zajedalcev in škoda na posevkih.

Čeprav večina ljudi najbrž še nikoli ni slišala za trepetavke, je pomembno, da se zavedamo, da te žuželke igrajo pomembno vlogo v okolju, v katerem živimo. ●

PRIPOROČENA LITERATURA:

- De Groot, M. & Govedic, M. (2008). Checklist of hoverflies (Diptera, Syrphidae) of Slovenia. *Acta Entomologica Slovenica*. 16 (1): 67-87.
- Rotheray, G. (1993). Colour guide to hoverfly larvae. *Dipterists Digest* No. 9, Sheffield, pp. 156.
- Stubbs, A.E. & Falk, S.J. (2002). British hoverflies: an illustrated identification guide. *British Entomological and Natural History Society*, Reading, pp. 469.
- Van Veen, M.P. (2004). Hoverflies of Northwest Europe, Identification keys to the Syrphidae, KNNV Utrecht, pp 254.

5: Kadar *Temnostoma vespiforme* stegne noge pred glavo, jo je težko ločiti od ose.

foto: Tim Faasen

6: *Chalcosyrphus valgus* je prebivalca gozdov in nam s svojo navzočnostjo v njih sporoča, da gre za dobro ohranjene bukove gozdove. Njene ličinke najdemo v luknjah trohnečih dreves.

foto: Tim Faasen

7: Ličinke vrste *Microdon mutabilis* živijo v mravljiščih, kjer plenijo mravljinčje ličinke.

foto: Tim Faasen

8: Odrasla *Cheilosia laticornis*, vrsta iz skupine z mnogimi podobnimi črnimi vrstami, ki se pojavljajo predvsem v hribih.

foto: Tim Faasen

1

Stržek

// Ivan Esenko

Med ptiči, ki so se najbolj udomačili in prilagodili zunanjemu delu našega doma, je stržek tisti, ki je nedvomno zasedel prestol. Naš dom je postal tudi njegov. Stržek je postal del našega vsakdanjika. Iz razmeroma težko opazovane vrste se je spremenil v lahkoten fotomodel in vedrega spremljevalca pri naših opravkih okoli hišnih vogalov. Ne samo okoli njih: tudi znotraj njih. Zašel je že celo v hišo, pretaknil vse vogale v stanovanju in ogrnjen v pajčevino naznanil, da nekdo pri zadnjem čiščenju ni dosledno posesal hiše. Da je postal zares »naš«, je potrdil s tem, ko je eno izmed svojih spalnih gnezd spletel kar v cvetličnem lončku ob vhodnih vratih hiše, na dosegu roke in nenehno izpostavljen našim tesnim »mimohodom«. Spontano skupno življenje z zvedavim malčkom mi je odstrlo marsikatero skrivnost tega prebivalca lukenj, kot ga označuje njegovo strokovno ime.

Stržek (*Troglodytes troglodytes*) je naš skoraj najmanjši in zanesljivo najkrajši ptič. Kljub svoji majhnosti deluje precej krepko. Njegove velike noge z močnimi kremplji in čokato telo z razmeroma veliko glavo mu dajo čvrst videz, njegovi sunkoviti in odločni gibi pa ga označujejo za energičnega in vitalnega. Že samo to, da drobna žužkojeda vrsta s svojimi devetimi grami teže kljubuje našim zimam, potrjuje, da drugačen sploh ne bi preživel. Stržek se je v preteklosti potrdil tudi kot odličen pri širjenju svojega življenjskega območja. Kot ptič Novega sveta je v času zadnje poledenitve, ko sta bili stara in nova celina povezani s kopnim, uspešno poselil Evrazijo in dobršen del severne Afrike. Kljub temu, da ne spada med ogrožene vrste in je splošno razširjen, je stržek težko opazen. Največkrat bomo slišali le njegove drdrave klice ali pesem. Ta je nenavadno glasna in spevna, vsekakor pa bi jo človek kar težko prisodil tako drobnemu pevcu. Za stržka je značilno območno vedenje prek celega leta. Svoj okoliš brani pred vsiljivci v gnezditvenem času in tudi preostali del leta predvsem zaradi hrane. Stržek je poligamna vrsta. Samec s svojimi spalnimi gnezdi privablja samice. Tista, ki se za ponudbo odloči, gnezdo dokonča in ga postelje z živalsko dlako in perjem. Svoj okoliš samec označuje tudi s svojo glasno pesmijo, ki ji lahko prisluhnemo celo v najostrejši zimi. Stržkov življenjski prostor je gosta podrast v listnatih in mešanih gozdovih, posebej ljubo pa mu je rečno oziroma obvodno okolje. Vlažno grmovje mu daje zavetje in vir hrane, saj se v tem okolju dobro znajdejo tudi številni členonožci, stržkova glavna hrana.

Vrt kot življenjski prostor

Stržek se odlično znajde tudi v urbanem prostoru in drugih okoljih, ki si jih je priredil človek. Seveda ga na suhem kraškem vrtu ne bomo srečali, kot tudi ne drugod, kjer ne bodo izpolnjeni pogoji za njegovo preživetje. Najučinkovitejša ga privabimo z vrtnimi nasaditvami. V sterilne vrtove, kjer gospodarijo pesticidi, ga bomo zaman vabili, saj ob tem, da lahko svoj konec v njih doživi tudi sam, za njegov kljun ne bo ostalo nič hrane. Stržek se odlično

počuti v živi meji. V njej je njegova hrana, obenem pa mu gosti splet vej rabi kot zavetje in pot za premagovanje razdalj do drugih virov hrane. Lahko bi dejali, da so žive meje tej vrsti prometnice. V mestnem okolju bomo stržkovo pesem največkrat poslušali ravno iz žive meje ali prosto nasajenih grmovnic. Samec je z graditvijo novih in obnovo starih gnezd zaposlen vse leto. Gnezdo lahko splete v ježi, med razgibanimi zunanji koreninami dreves, v skalni razpoki ali v zidni niši. Stržkovo gnezdo je v večini primerov zgrajeno tam, kjer je vsaj nakazana opora, tako da ima mali gradbenik kar se da lahko delo. Gnezdo zgradi samec iz mahu. Pogosto opazujem stržka, ko puli mah s poraščenih skal v pečini nad hišo. Zajetne šope izpuljenega mahu nosi na »gradbišče« v približno petminutnih presledkih. Ker je graditev gnezda del ljubezenskega rituala, ob tem pogosto tudi poje. Poje lahko tudi z mahom v kljunu, le da takrat nekoliko tišje kot takrat, ko poje z odprtim kljunom. Stržek rad tiho zapoje tudi v gnezdu. Največkrat bomo slišali njegovo pesem iz gostega grmovja, posebno spomladi pa, kot da se ne meni toliko za svojo varnost, zapoje tudi z zelo izpostavljenih mest. Najpogosteje s pesmijo označuje svoj okoliš neposredno v bližini katerega izmed svojih gnezd. Poje tudi v letu.

Gnezdilnica za stržka

Malčka s pokončnim repom lahko privabimo tudi s posebno gnezdilnico, spleteno iz orlove praproti. Njen volumen mora obsegati približno velikost moške pesti, izvedba je preprosta in prepuščena spretnosti posameznika. Praprot preprosto napremo na žogo ustrezne velikosti in jo med sabo prepletamo z vrstico in utrdimo z mehko žico. Žoga ali drug ustrezen pripomoček oblikuje notranjost in jo potem seveda potegnemo ven. Debelina stene mošnje naj bo približno 2-3 cm, vhodna odprtina pa mora imeti premer 5 cm. Gnezdilnico obesimo na varno mesto, da je zaščitena pred domačo mačko in kuno, in seveda kar se da skrita, da stržka ne opazijo srake ali šoje, če živimo v bližini gozda. Namestimo jo lahko do

2 m visoko, najlaže kar na steno hiše ali vrtno lope. Če je okolje pravo, boste, verjeli ali ne, stržka zalotili v gnezdilnici še istega dne ali celo tisto uro, ko jo boste namestili. Vse drugo je v stržkovih »rokah«.

Gnezdo je pri stržku vse prej kot zgolj zibelka za naraščaj. Samec z gnezdi, ki jih je v njegovem okolišu lahko več kot deset, označuje svoj okoliš, hkrati pa mu vse te male zgradbe rabijo kot prenočišča. Z gnezdi vabi samice, ki dokončno odločijo, katero bo tudi zares pravo za vzgojo mladičev. Po izkušnjah sodeč so pri nas doma gnezdile tri samice hkrati, starost mladičev različnih samic pa je bila zelo raznolika. Medtem ko sem junija opazoval gnezdo s štirimi mladiči, se je v sosednji lopi izpeljal zarod že godnih petih mladičev, med katerimi je eden zašel celo skozi vrata v hišo. Toda naslednji dan sem v drvarnici po naključju odkril še tretje gnezdo, v katerem so bila štiri jajca. Da bi bila zgodba o plodnih stržkih še zgovornejša, je 12. septembra istega leta zašel v hišo poleteli mladič, kar govori o širokem časovnem razponu gnezdenja. Torej vsaj štiri potrjena gnezdenja, za vsa pa tako nisem mogel vedeti, saj sem našel spalna gnezda tudi v gozdu, ki obdaja hišo.

Mošnjasto gnezdo pa stržek uporablja tudi kot prenočišče. V njem lahko prespi več osebkov hkrati, kar pride posebej do veljave pozimi, ko jih lahko v gnezdu prenočuje tudi deset. S tem zmanjšajo toplotne izgube in uspešneje kljubujejo mrazu. Vendar sem stržkovo družino v skupnem prenočišču opazoval tudi v poletnem času. V večernem mraku se ob stalnem intenzivnem oglašanju eden po eden odpravijo v gnezdo in v njem še pozno v noč popravljajo svoj položaj, da jim je čimbolj udobno.

O stržkih bi se lahko še razpisal, vendar bi bila celotna revija premalo, da bi zajel vse njihove navade: od obiskovanja krmilnice, kamor jih včasih privabi drobec loja, do odnosov z drugimi vrstami, s katerimi si deli prostor. V uvodu sem napisal, da je naš dom postal tudi stržkov. Bolj poštena je obratna ugotovitev: stržkov dom je postal tudi naš, saj je bil on tu prvi ... ●

1: Stržka boste kaj hitro opazili z mahom v kljunu, in v dveh ali treh dneh bo zelena obloga iz mahu zapolnila notranjost mošnje iz orlove praproti, na sredini pa bo zglajena kamrica, prilagojena stržkovim potrebam. Od tod naprej bo imela škarje in platno v rokah samica ...

2: Spalno gnezdo, ki si ga je stržek naredil v cvetličnem lončku ob vhodnih vratih hiše.

3: Le malo ljudi ve, da se stržek pogosto posveča sončni kopeli, s katero se znebi zunanjih zajedavcev. Le teh se verjetno v spalnih gnezdih ne manjka.

foto: vse Ivan Esenko

1

Družbena odgovornost podjetij do ptic ni več tabu

// pogovarjal se je Andrej Medved

1: Ena glavnih nalog naravnega rezervata na območju bazenov nekdanje TSO bo varstvo ptic selivk, saj je območje eno najpomembnejših počivališč za seleče se pobreznike in race pri nas. Na fotografiji seleče se reglje (*Anas querquedula*) in kreheljci (*Anas crecca*).
foto: Davorin Tome

Za ohranitev naravovarstvenega pomena območja nekdanjih bazenov za odpadne vode Tovarne sladkorja Ormož tudi po prekinitvi proizvodnje sladkorja je Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS) predlagalo preureditev območja v naravni rezervat, kar je v okviru Načrta prestrukturiranja Tovarne sladkorja d.d. potrdila Vlada Republike Slovenije. Lastniki Tovarne sladkorja Ormož, posebej večinski lastnik – nizozemska korporacija Cosun, so 2. marca 2010 podarili območje bazenov v skupnem obsegu 55 hektarjev našemu društvu z namenom vzpostavitve naravnega rezervata. Po Naravnem rezervatu Iški morost na Ljubljanskem barju je to že tretji rezervat, kjer poleg varstva ptic in njihovih življenjskih prostorov poskušamo ptice in naravo približati tudi splošni javnosti. Lastniki so s svojo družbeno odgovorno potezo naredili pomemben korak v razvoju naše družbe, kar je sicer v razvitih zahodnoevropskih državah že dolgoletna praksa. O pomenu novega rezervata za ptice in naše društvo ter splošno javnost smo se pogovarjali s podpredsednikom DOPPS in pobudnikom za zaščito območja ormoških lagun Damijanom Denacem.

1. Zgodba o Ormoških lagunah sega že nekaj desetletij v preteklost in je rezultat partnerskega odnosa med predstavniki gospodarstva in naravovarstveniki. Kako gledaš danes na prehojeno pot in na velik precedens, ko je korpore-

cija Cosun v sodelovanju s Tovarno sladkorja Ormož letos podarila območje neprofirni organizaciji – Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije?

Sodelovanje med Tovarno sladkorja v Ormožu (TSO) in ornitologi traja od samega začetka obratovanja tovarne. Na območju bazenov za odpadne vode smo ornitologi DOPPS raziskovalno dejavni že zadnjih 30 let. Med zaposlenimi, posebej pri vodstvu, smo spoznali ljudi z veliko naravovarstveno zavestjo in občutkom za pomen varstva narave, in vselej so podprli naše predloge za izboljšanje stanja za ptice v bazenih. Samo nekaj primerov: ko so nasipe bazenov začeli kosititi šele septembra, sta pričeli gnezditi konopnica in žličarica, gladino v bazenih so regulirali tako, da voda ni preplavila gnezd polojnikov, dovolili in izdatno pomagali so nam pri postavitvi splavov za navadno čigro v letih 1997, 1998 in 2001. V tovarni smo imeli v preteklosti večkrat predavanja o pomenu bazenov za ptice. O tem smo veliko pisali v medijih, posneli smo film za RTV SLO itd. Vse to smo delali prostovoljno. Tudi ko je postal večinski lastnik TSO tuja korporacija, se naše sodelovanje ni spremenilo. Ko je postalo jasno, da bodo TSO zaradi sprememb sektorja sladkorja v EU zaprli, smo za bazene našli rešitev v naravnem rezervatu. Vodstvo TSO je idejo podprlo, z njo pa se je strinjal tudi večinski lastnik. V praksi smo se na sestankih skupaj s komercialnim direktorjem korporacije Cosun g. Hansom Hogewegom in direktorjem

2

3

TSO Jurijem Dogšo pogovarjali o pticah in varstvu narave in ti vodilni ljudje so pokazali veliko širino in družbeno odgovornost, ki je presegla vse osebne in nacionalne interese. To pa je v našem prostoru, posebej poslovnem, velika redkost in je res precedenčni primer. Upam, da bodo zgledu sledili tudi drugi. Veliko pravnih in fizičnih oseb je, ki upravljajo s premoženjem, kar pa jim iz različnih razlogov pomeni zgolj breme in vezanost. Donacija v naravovarstvene namene pomeni osvoboditev tega bremena in je plemenito dejanje. Ljudem da zadoščenje in občutke, ki jih denar ne more. Njihovo delo dobi s tem nov smisel – ustvariti ali omogočiti nekaj, kar bo tisočem ptic, pa seveda ne samo pticam, omogočilo bivanje in obstoj in bo hkrati kraj pridobivanja znanja, kraj oddiha in trajnostnega družbenega razvoja mnogih generacij.

2. Ozaveščenost predstavnikov gospodarstva glede dolgoročnega pomena ohranjanja narave za blaginjo nas samih je absolutno nizka. Le redki se zavedajo načel trajnosti v poslovnem svetu. Kako ocenjujete prizadevanja odgovornih državnih institucij do tega perečega vprašanja?

Gre za enega večjih družbenih problemov, ker večina pri nas še vedno razmišlja preozko. Prizadevanja za ohranjanje narave imajo mnogi za atribut nazadnjakov in aktivistov, ki ovirajo družbeni in gospodarski razvoj. Narava ni prepoznana kot vrednota in problem je, ker je ljudje ne znajo trajnostno izkoriščati. Ne trdim, da je treba ustvarjati zaprte rezervate za živali in rastline brez ljudi, nasprotno. Rezervati z varstveno vlogo morajo biti v socialni in družbeni funkciji – za ljudi. Številni primeri iz tujine dokazujejo, da je to možno in da se celo zelo dobro obnese. Mnoge takšne rezervate sem obiskal, govoril z zaposlenimi v rezervatih in domačini ter se prepričal na lastne oči.

Cele vasi in regije živijo od varstva narave. In pri nas? Kljub ogromnemu potencialu se vedemo, kot da smo država brez kakršnihkoli naravnih bogastev. Lažje boste šli na safari v Kenijo ali Tanzanijo kot na voden ogled rjavega medveda pri nas. Kje lahko denimo tuji obiskovalci Cerknškega jezera prespijo, če pridejo k nam na večdnevne počitnice? Samo eno možnost imajo, pa gre za Cerknško jezero; kje smo torej drugje? Odgovorne državne institucije bi tukaj morale narediti več v smislu spodbujanja in pomoči. Ljudem so predpisali Naturo 2000, nihče pa tem ljudem ni pokazal, kako Naturo uporabiti za lokalni in regionalni razvoj. Zato jo žal mnogi doživljajo kot oviro, čeprav je velika priložnost.

3. Območje rezervata Ormoške lagune je antropogeno, vendar ima kljub temu posebne naravovarstvene vrednote. Kateri cilji so z vidika zagotavljanja razvoja rezervata ključnega pomena?

Nujno je treba zagotoviti oziroma ustvariti nov sistem dovoda vode v bazene, ker starega ni več, s tem je povezano uresničevanje varstvenih ciljev. Zagotoviti je treba vzdrževanje in upravljanje območja. Na primer preprečevanje zaraščanja – imamo načrte za kontrolo s pašo. Podobno kot so v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok istrski boškarini, bomo imeli v bazenih vodne bivoie. Cilj je razvoj produktov, ki bodo omogočali samostojno in trajno funkcioniranje rezervata, da ne bili odvisni le od projektov in državne pomoči. Na slednjo sicer upravičeno računamo, saj tukaj uresničujemo nacionalne in mednarodne interese varstva narave. S prenosom lastništva bazenov na DOPPS je pridobila predvsem Slovenija, saj bo lahko na območje bazenov prišel vsakdo, tukaj pridobil znanje ali samo užival in se sprostil. In pridobile so

2: Za postavitev in vzdrževanje skupaj postavljenih petih gnezditvenih splavov za navadne čigre v lagunah smo od leta 1997 opravili 19 celodnevnih akcij, sodelovalo je 28 prostovoljcev. Na fotografiji Iris Petrovič čisti površino splavov in namešča nova zavetja za mladiče čiger.
foto: Damijan Denac

3: V letu postavitev treh novih splavov za navadne čigre (2001) so v TSO v letnem poročilu namenili varstvu ptic celotno poglavje in navadna čigra je krasila sleherno stran. Varstvo narave je postal pomemben del proizvodnega procesa.

4

4: Drugi vodni bazen v kompleksu celotnega območja, ki je postalo last DOPPS. Jedro območja je šest bazenov – dva t.i. zemeljska (vsak 100 x 400 m) in štirje vodni (vsak 150 x 400 m).
foto: Damijan Denac

5: Direktor TSO Jurij Dogša (levo) in podpredsednik DOPPS Damijan Denac (desno) na območju bodočega naravnega rezervata.
foto: Alenka Kociper

ptice, zlasti selivke, ki se na tem območju množično ustavljajo. Gre za najpomembnejše mesto postanka (»stopover«) selečih se pobreznikov pri nas. Obstajale so ponudbe posameznikov, da bi območje bazenov kupili, seveda z namenom, da bi z njim obogatili in jih nepopravljivo uničili. Slovenija bi izgubila neprecenljivo naravno bogastvo in dobila le še enega tajkuna več. Na srečo se to ni zgodilo.

4. Ljudje se vračajo nazaj k naravi. Rezervatno varstvo v bližini urbaniziranih območij je strateška razvojna usmeritev, ki ob vse večjem pritisku na naravne vire poudarja kakovost našega življenja ter predvsem dostopnost narave vsakomur. Kako bo novi rezervat prispeval k blaginji ljudi?

Rezervat bo odprt za širšo javnost in bo urejen za obisk. Možno bo kakovostno doživljanje narave, s podarkom na vsebinah, povezanih s selitvami ptic in varstvom obrečnih ekosistemov. Rezervat vidim kot vstopno točko v krajinski park v ustanavljanju med Ormožem in Središčem ob Dravi. Vključiti ga nameravamo v čezmejno učno pot, ki jo načrtujemo v okviru prijavljenega projekta med Slovenijo in Hrvaško. Varstvo narave je dobro izhodišče za preseganje meja in problemov, povezanih z njo. Rezervat bo pomembna pridobitev za občino kot del turistične ponudbe, domačini bodo vključeni pri upravljanju in razvoju lokalnih produktov, povezanih z rezervatom. Vzpostavili bomo raziskovalno postajo za selitev ptic po mednarodnih standardih, tukaj bo možnost opravljanja raziskovalnega dela za študente in terenske vaje. Veliko možnosti bo tudi za opravljanje prostovoljne-

5

ga dela. Uresničevali bomo poseben program za otroke, učence, dijake, potekale bodo vodene ekskurzije. Rezervat bo urejen in prilagojen tudi za ljudi s posebnimi potrebami. ●

Dodatne informacije o rezervatu

Nekdanji bazeni za odpadne vode Tovarne sladkorja Ormož so mokrišče antropogenega nastanka v sklopu rečnega ekosistema Drave, ki jih sestavljajo plitvi vodni bazeni, trstišča, sestoji rogoza in drugih močvirskih rastlin ter poplavni gozd. Zaradi velikega pomena za ptice so vključeni v evropsko omrežje varstvenih območij Natura 2000, natančneje v okviru posebnega območja varstva (SPA) SI5000011 Drava. Tukaj je bilo zabeleženo gnezdenje najmanj 29 vrst vodnih ptic, med katerimi so čapljica (*Ixobrychus minutus*), mala tukanica (*Porzana parva*), kostanjevka (*Aythya nyroca*), polojnik (*Himantopus himantopus*), rdečenogi martinček (*Tringa totanus*) in navadna čigra (*Sterna hirundo*). Poleg tega so bazeni najpomembnejše počivališče za seleče se pobreznike v Sloveniji. V času selitve se redno pojavlja 30 vrst, njihovo skupno število v selitvenem obdobju pa doseže več (deset)tisoč ptic. Najštevilčnejši so močvirski martinci (*Tringa glareola*) in togotniki (*Philomachus pugnax*).

Sinice / napotki za določanje v naravi

// Tomi Trilar

Sinice, ljudsko imenovane siničke, so splošne razširjene, gnezdiijo tudi v gnezdilnicah in pozimi jih lahko opazujemo na krmilnicah, zato so dobro poznane in priljubljene med ljudmi.

Družina sinic (Paridae) je velika družina majhnih ptic pevk (Passeriformes), ki se pojavljajo na severni hemisferi in v Afriki in v katero prištevamo 58 vrst iz 9 rodov. Vse naše vrste sinic so do nedavna pripadale rodu *Parus*, ki pa so ga razdružili na mnoge rodove in naše sinice sedaj pripadajo rodovom *Poecile* (močvirska in gorska sinica), *Lophophanes* (čopasta sinica), *Periparus* (menišček), *Cyanistes* (plavček) in *Parus* (velika sinica). Občasno se v Sloveniji pojavlja še žalobna sinica (*Poecile lugubris*), ki je razširjena v vzhodnem Sredozemlju in na Balkanu. Na severu Evrope se pojavljata še sinji plavček (*Cyanistes cyaneus*) in laponska sinica (*Poecile cinctus*). Vse druge vrste niso razširjene v Evropi.

Sinice so majhne čokate gozdne ptice s kratkim močnim kljunom. Velike so od 10,5 do 14,5 cm. Samcev in samic ne moremo ločiti na prvi pogled, le pri veliki sinici (*Parus major*) ju razlikujemo po debelini črne črte na prsih in trebuhu, ki je pri samcu zelo široka. Sinice so zelo prilagodljive, spretno in hitro učeče se ptice. Radovednost, sposobnost učenja in spretnost velike sinice in plavčka (*Cyanistes caeruleus*) še posebej potrjujejo poročila iz Velike Britanije, kjer so se naučile preključevati plutovinski zamašek na steklenicah za mleko, ki so jih raznašalci mleka vsako jutro puščali pred hišami. Nato so se spretno nagnile v vrat steklenice in pojedle smetano. To so počele tako pogosto, da so bili mlekarji, zaradi pritoževanja strank seveda, prisiljeni zamenjati način pakiranja in dostave mleka.

Sinice gnezdiijo v duplih. V duplo nanosijo droben mah, globelico pa posteljejo z dlakami ali perjem. So

sekundarne duplarice; izjemi sta gorska sinica (*Poecile montanus*) in čopasta sinica (*Lophophanes cristatus*), ki tudi gnezdiita v duplu, vendar si ga sami izdolbeta v trhel, od gliv načet les. Menišček (*Periparus ater*) pa za gnezdenje uporablja dupla nizko pri tleh, a tudi šture, špranje zidov in celo opuščene rove malih sesalcev v tleh.

Pozimi so sinice klateži, ki se pogosto spreletavajo v mešanih jatah in prihajajo tudi po ponujeno hrano na krmilnice. Izjema je gorska sinica, saj odrasle ostajajo pozimi zveste svojemu gnezditvenemu območju. Mladostni osebk pa se le redko pridružijo mešanim sinicjim jatam in le redko jih opazimo na krmilnicah.

Velika sinica je ena najbolj razširjenih vrst in verjetno tudi med najbolj pogostimi vrstami ptic v Sloveniji. Gnezdi v vseh mogočih bivališčih, v vseh tipih gozdov in grmišč, v vrtovih, parkih, sadovnjakih, vse do drevesne meje, kjer je le dovolj dupel za gnezdenje in žuželčje hrane za zarod. Plavček je pogost v listnatih in mešanih gozdovih, logih in sadovnjakih, izogiba pa se čistih sestojev iglavcev. Menišček živi pretežno v iglastih in mešanih gozdovih od nižin do drevesne meje, najdemo ga tudi v parkih in listnatih gozdovih s primesjo iglavcev. Močvirska sinica (*Poecile palustris*) je splošno razširjena nižinska vrsta, ki je vezana na listnate gozdove z bogato podrastjo, kjer prevladujeta hrast in bukev. Gorska sinica je sestrška vrsta močvirske sinice in se z njo včasih tudi križa. Zaradi njune velike podobnosti ju lahko razlikujemo le po izbiri gnezdišča ter po petju in oglašanju (razlikovanje se lahko naučite s pomočjo zvočnega ce-deja Gozdne ptice Slovenije, ki ga je izdal Prirodoslovni muzej Slovenije). Na splošno velja, da se gorska sinica pojavlja v višjih nadmorskih višinah kot močvirska.

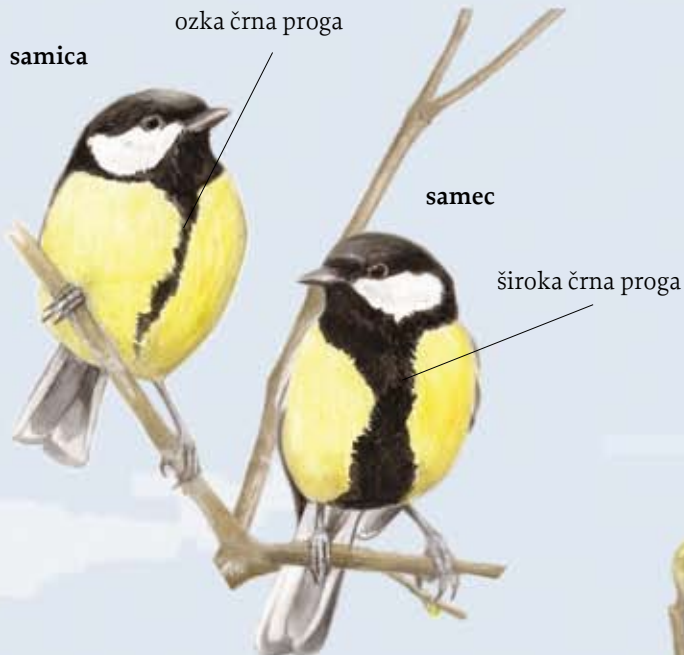
1: Plavčka lahko velikokrat vidimo na drevesu, kjer se spretno giblje po vejah in med listjem, ko išče hrano. V zimskem času ga bomo lahko opazili na krmilnicah, rad pa se prehranjuje tudi na lojnih pogačah in loju.

foto: Gregor Bernard

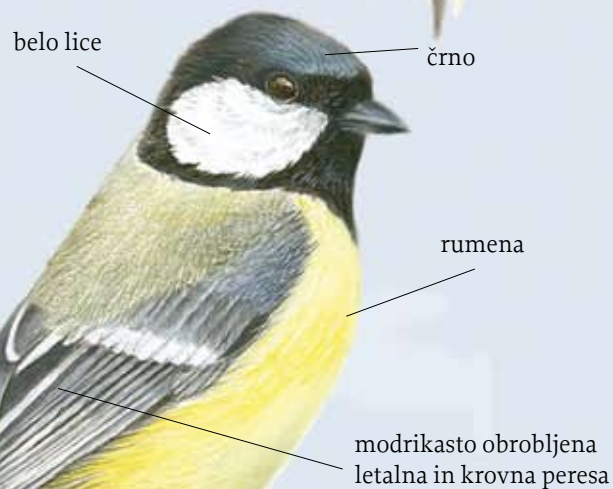
Veliko užitkov pri opazovanju!

Sinice

Ilustracije Jan Hošek

velika sinica (*Parus major*)
velikost: 13,4-14,5 cm
bivališče: gozdovi, grmišča,
vrtovi, parki, sadovnjaki

plavček (*Cyanistes caeruleus*)
velikost: 11-12 cm
bivališče: listnati in mešani gozdovi,
sadovnjaki, parki
samec in samica sta si podobna

menišek *Parus ater*
velikost: 10,5-11,5 cm
bivališče: mešani in iglasti gozdovi
samec in samica sta si podobna

gorska sinica (*Poecile montanus*)

velikost: 11-12 cm

bivališče: sredogorski in gorski gozdovi

samec in samica sta si podobna

zamolklo črna

večji podbradek

svetli robovi peres

močvirska sinica (*Poecile palustris*)

velikost: 11-12 cm

bivališče: gozdovi, žive meje, loke

samec in samica sta si podobna

svetleče črna

manjši podbradek

črno bela čopka
črna proga
obkroža lice

čopasta sinica (*Lophophanes cristatus*)

velikost: 11-12 cm

bivališče: iglasti in mešani gozdovi

samec in samica sta si podobna

Objavo ilustracij so omogočili: avtor ilustracij Jan Hošek, ČSO (Česká společnost ornitologická) - češki partner BirdLife International in Alena Klvaňová, urednica revije Ptačí svět, za kar se jim iskreno zahvaljujemo.

Risbo Sinice si lahko ogledate tudi na spletni strani revije Svet ptic. ●

Program predavanj, izletov in akcij DOPPS januar - marec 2011

Za dodatne informacije o dogodkih lahko pokličete v pisarno društva na telefon 01/426 5875 ali vodjo izleta oziroma delavnice. Morebitne spremembe bodo objavljene na spletni strani društva www.ptice.si najkasneje na dan dogodka.

PREDAVANJA

CERKNICA

Knjižnica Jožeta Udoviča, Partizanska cesta 22, Cerknica
predvidoma tretji četrtek v mesecu
ob 19:00

20. januar 2011: Antalija
Provinca Antalija se nahaja na obali Sredozemskega morja jugozahodne Turčije. Ponaša se s številnimi arheološkimi najdišči in naravnimi znamenitostmi. Predavateljica bo predstavila raznolik rastlinski in živalski svet tega dela Turčije.

Program ostalih predavanj v Cerknici bo objavljen naknadno na spletni strani www.ptice.si.

MARIBOR

Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Koroška cesta 160, Maribor
predavalnica 0. 103
ob 18. uri

5. januar 2011: Tečaj prepoznavanja vodnih ptic (predava Luka Božič)

V okviru priprav na zimsko štetje vodnih ptic bomo na tečaju spoznali race, gosi, čaplje in vodne kure, ki v naših krajih gnezdiijo, prezimujejo ali pa so le občasne obiskovalke v času preleta. Naučili se bomo, kako jih najlaže prepoznamo, ločimo samca od samice, kakšno je njihovo vedenje in še veliko zanimivega.

2. februar 2011: Nizozemska (predavajo Tilen Basle, Matej Gamser, Jure Novak in Alen Ploj)

Vabljeni na zanimivo potopisno predavanje mladih ornitologov, ki so obiskali severozahod Evrope. Ogledat so si šli zanimive severne selivke in na poti opazili tudi katero za tiste kraje redko

vrsto ptice. Na predavanju nam bodo torej predstavili veliko zanimivih vrst in dogodivščin s potovanja.

2. marec 2011: Ne t`č ne m`š (predava Monika Podgorelec)

Tokrat bo beseda tekla o edinih ponoči letajočih sesalcih – netopirjih. Spoznali boste posebnosti in zanimivosti iz življenja netopirjev, kaj netopirjem kljub slabše razvitemu vidu omogoča tako natančen let v temi, ugotavljali bomo, od kod izvirajo stare ljudske vraže o netopirjih in simbolika netopirjev, kje v širši okolici Maribora domujejo netopirji in podobno.

MURSKA SOBOTA

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Zvezna ulica 10, Murska Sobota
predavalnica v pritličju
ob 17. uri

20. januar 2011: Fotografiranje ptic (predava Kristjan Malačič)

Načinov fotografiranja ptic je verjetno toliko kot avtorjev, kakšno znanje je potrebno za ta žanr fotografije, pa nam bo razkril Kristjan Malačič na tokratnem predavanju. Izvedeli boste lahko, kakšna je priporočljiva oprema, katere tehnike se uporabljajo pri fotografiranju ptic ter spoznali nekaj malih ukan, kako hitro priti do zadovoljivih rezultatov oziroma dobrih fotografij ptic.

17. februar 2011: Na našem vrtu (predava Ivan Esenko)

Ptice so redne in koristne obiskovalke naših vrtov. A ne le ptice. Marsikdo se niti ne zaveda, kako pomembni na našem vrtu so tudi čmrlji, čebele samotarke in netopirji. Kako uredimo vrt, da bo tudi njim čim bolj prijazen, nam bo povedal Ivan Esenko, avtor mnogih

naravoslovnih knjig. Na predavanju boste lahko izvedeli, kako oblikujemo vrt, ki nam ne bo zagotavljal le počitka ob cve-točih grmovnicah, temveč bo s svojim zavetjem privabil tudi ptice in druge koristne živali.

LJUBLJANA

Grand hotel Union, Miklošičeva 1, Ljubljana
ob 19. uri

6. januar 2011: Glive in pti-ce (predava Andrej Piltaver)

Velik strokovnjak s področja gliv nam bo predstavil vrste gliv, ki jih lahko srečamo na potepanjih v naravi, o vrstah gliv, ki so pomembne za življenje ptic v gozdu, ter nam obenem predstavil ogroženost posameznih vrst gliv. Predavanje torej za vse, ki bi radi izvedeli nekaj več o zelo pomembnih in vsepričujočih, čeprav nekoliko skritih prebivalcih gozda - glivah.

3. februar 2011: Jemen in Socotra (predava Miha Podlogar)

Ljudje, narava in seveda - ptice! Vabljeni!

RADOVLJICA

Knjižnica Antona Tomaža Linhart, Gorenjska cesta 27, Radovljica
ob 19:30

15. februar 2011: Od Slovenije prek Balkana do Afrike (predstavitev Gregor Šubic, Kawka Production, www.kawkaproduction.com)

Tokrat se bomo s pomočjo premikajočih se slik odpravili iz Slovenije prek Balkana do Kenije ter spoznali, kako poteka snemanje dokumentarnih filmov po načelih organizacije BirdLife International (sobivanje ptic, človeka in narave). Ob projekciji kratkega filma z odličnimi posnetki ljudi in narave bomo

izvedeli, kakšni so izzivi in nagrade, ki jih ponuja produkcija dokumentarcev.

IZLETI

8. januar 2011: Tečaj prepoznavanja vodnih ptic za IWC (vodi Luka Božič)

Kot nadaljevanje praktičnega dela tečaja v okviru priprav na zimsko štetje vodnih ptic se bomo odpravili tudi na teren ter spoznali race, gosi, čaplje in vodne kure. Dobimo se ob 9. uri pri Sodnem stolpu ob Dravi pod tržnico v Mariboru.

9. januar 2011: Ornitološki sprehod po parku Tivoli (vodi Dare Fekonja)

Sredi zime smo in morda bomo lahko tokrat opazovali ptice v mestnem parku, pokritem s snežno odejo. Veliko ptic se v tem delu mesta v zimskem času zadržuje ob krmilnicah, ki so postavljene po parku. Nekatere nam bodo prišle povsem blizu, če jim bomo ponudili »posladek« (semena, orehe in podobno). Pridružite se nam ob 9. uri na parkirnem prostoru pred kopališčem v Tivoliju. Izlet je primeren tudi za družine z otroki in začetnike.

29. januar 2011: Naravni rezervat Škocjanski zatok (vodi ekipa NRŠZ)

V okviru Svetovnega dne mokrišč, 2. februarja, vas bomo popeljali na tradicionalni izlet po naravnem rezervatu Škocjanski zatok. Mokrišča so območja z visoko pestrostjo vrst, kar bomo spoznali tudi na tokratnem izletu. Dobimo se ob 9. uri pred vhom v naravni rezervat Škocjanski zatok na Bertoški bonifiki.

29. januar 2011: Mariborski otok (vodi Matjaž Premzl)

Na tradicionalnem izletu se boste lahko ponovno prepričali o

pestrosti ptic na pragu mesta ob reki Dravi. Izlet posebej priporočamo začetnikom, otrokom in njihovim staršem. Pridružite se nam ob 9. uri pred gostilno v Koblarjevem zalivu.

30. januar 2011: Pohod ob reki Muri

Ob dnevu mokrišč 2. februarja se bomo odpravili na mednarodni pohod, na katerem boste lahko izvedeli, kakšne so posebne koristi enih izmed največjih poplavnih gozdov ob reki Muri v srednji Evropi. Zbor pohodnikov je ob 9:30 v centru za obiskovalce v kraju Križovec na Hrvaškem, voden izlet pa se bo pričel ob 11h. Priporočamo nepremočljivo obutev in primerna oblačila. Pohod, tudi v sodelovanju z DO-PPS, organizira društvo Tabrih.

6. februar 2011: Ornitološki sprehod po parku Tivoli (vodi Dare Fekonja)

V tem mesecu lahko spremljamo ptičji živžav na vsakem koraku. Na tokratnem sprehodu po mestnem parku bomo ponovno opazovali in spoznavali ptice, ki tod živijo. Dobimo se ob 9. uri na parkirnem prostoru pred kopališčem v Tivoliju. Izlet je primeren tudi za družine z otroki in začetnike.

6. marec 2011: Ornitološki sprehod po parku Tivoli (vodi Dare Fekonja)

Pravijo, da se na Gregorjevo ptički ženijo, mi pa ga bomo malo prehiteli in se sprehodili skozi park že teden dni pred

ljudskim praznikom. Na izletu boste izvedeli, ali se res ptički ženijo šele na Gregorjevo ali že prej. Spoznajmo torej tokrat ptice, ki bodo spomladi v parku morebiti vzgojile svoj naraščaj. Pridružite se nam ob 9. uri na parkirnem prostoru pred kopališčem v Tivoliju. Izlet je primeren tudi za družine z otroki in začetnike.

12. marec 2011: Ko se ptički ženijo

Pravijo, da se na Gregorjevo, 12. marca ptički ženijo. Člani pomurske sekcije vas bodo ta dan popeljali na izlet v parku v Murski Soboti, z njimi pa boste lahko o pticah poklepetali tudi na stojnici. Dodatne informacije bodo objavljene naknadno na spletni strani www.ptice.si

oziroma jih lahko dobite tudi pri Gregorju Domanjku na tel. št. 031 340 399.

AKCIJE / DELAVNICE / SREČANJA

15. in 16. januar 2011: Zimsko štetje vodnih ptic (IWC) (koordinator: Luka Božič, tel. 031 307 993)

Vodne ptice, ki se pozimi zadržujejo pri nas, bomo ponovno prešteli v najbolj množični akciji štetja ptic, v kateri sodeluje več kot 200 prostovoljcev.

Srečanja ljubljanske sekcije bodo predvidoma vsak tretji četrtek v mesecu ob 19. uri v prostorih društva na Tržaški cesti 2 v Ljubljani.

Mladi krivokljuni (*Loxia curvirostra*) se izležejo že pozimi.
foto: Ivan Esenko

Fazan (*Phasianus colchicus*)

foto: Tone Trebar

JANUAR	
1 so	
2 ne	
3 po	
4 to	
5 sr	MARIBOR: Tečaj prepoznavanja vodnih ptic (predava Luka Božič)
6 če	LJUBLJANA: Glive in ptice (predava Andrej Piltaver)
7 pe	
8 so	Tečaj prepoznavanja vodnih ptic za IWC (vodi Luka Božič)
9 ne	Ornitološki sprehod po parku Tivoli (vodi Dare Fekonja)
10 po	
11 to	
12 sr	
13 če	
14 pe	
15 so	Zimsko štetje vodnih ptic (IWC)
16 ne	Zimsko štetje vodnih ptic (IWC)
17 po	
18 to	
19 sr	
20 če	MURSKA SOBOTA: Fotografranje ptic (predava Kristjan Malačič)
21 pe	
22 so	
23 ne	
24 po	
25 to	
26 sr	
27 če	
28 pe	
29 so	Naravni rezervat Škocjanski zatok (vodi ekipa NRŠZ) Mariborski otok (vodi Matjaž Premzl)
30 ne	Pohod ob reki Muri
31 po	

FEBRUAR	
1 to	
2 sr	MARIBOR: Nizozemska (predavajo Tilen Basle, Matej Gamser, Jure Novak in Alen Ploj)
3 če	LJUBLJANA: Jemen in Socotra (predava Miha Podlogar)
4 pe	
5 so	
6 ne	Ornitološki sprehod po parku Tivoli (vodi Dare Fekonja)
7 po	
8 to	
9 sr	
10 če	
11 pe	
12 so	
13 ne	
14 po	
15 to	RADOVLJICA: Od Slovenije prek Balkana do Afrike (predstavitev Gregor Šubic, Kawka Production)
16 sr	
17 če	MURSKA SOBOTA: Na našem vrtu (predava Ivan Esenko)
18 pe	
19 so	
20 ne	
21 po	
22 to	
23 sr	
24 če	
25 pe	
26 so	
27 ne	
28 po	

MAREC	
1 to	
2 sr	MARIBOR: Ne tč ne mš (predava Monika Podgorelec)
3 če	
4 pe	
5 so	
6 ne	Ornitološki sprehod po parku Tivoli (vodi Dare Fekonja)
7 po	
8 to	
9 sr	
10 če	
11 pe	
12 so	Ko se ptički ženijo
13 ne	
14 po	
15 to	
16 sr	
17 če	
18 pe	
19 so	
20 ne	
21 po	
22 to	
23 sr	
24 če	
25 pe	
26 so	
27 ne	
28 po	
29 to	
30 sr	
31 če	

PROGRAM DOPPS januar – marec 2011

PREDAVANJA

CERKNICA

Knjižnica Jožeta Udoviča,
Partizanska cesta 22, Cerknica
Termin: predvidoma tretji
četrtek v mesecu
Čas: ob 19:00

LJUBLJANA

Grand hotel Union,
Miklošičeva 1, Ljubljana
Čas: ob 19. uri

MARIBOR

Fakulteta za naravoslovje in
matematiko, Koroška cesta 160,
Maribor
Prostor: predavalnica o. 103
Čas: ob 18. uri

MURSKA SOBOTA

Pokrajinska in študijska knjižni-
ca Murska Sobota, Zvezna ulica
10, Murska Sobota
Prostor: predavalnica v pritličju
Čas: ob 17. uri

RADOVLJICA

Knjižnica Antona Tomaža
Linharta, Gorenjska cesta 27,
Radovljica
Čas: ob 19:30

ZAHVALA

Kar težko je verjeti, koliko imen se nabere na seznamu, da lahko nastane ena sama revija Svet ptic. Na prvi pogled se sploh ne zdi, da je potrebno toliko truda in skupnega dela, da lahko prebiramo zanimive članke in si ogledujemo krasne fotografije. In prav vsak prispevek v letošnjem letniku revije je bil podarjen. Brez ene same izjeme!

Vsem, ki ste kakorkoli pripomogli k nastanku vseh štirih številk revije Svet ptic v tem letu, se iskreno zahvaljujemo, saj brez vas tudi teh vrstic ne bi bilo.

Uredništvo

Pisci letnika 16 (2010):

Marjana Ahačič
Tinka Bačič
Tilen Basle
Blaž Blažič
Dominik Bombek
Luka Božič
Alenka Bradač
Barbara Čreslovnik
Maarten de Groot
Katarina Denac
Damijan Denac
Gregor Domanjko
Steve Engel
Ivan Esenko
Jernej Figelj
Janez Gregori
Jurij Hanzel
Meta Havliček
Aleš Jagodnik

Tomaž Jančar
Ana Jenko
Primož Kmecl
Urša Koce
Miha Krofel
Bojana Lipej
Katja Logar
Bojan Marčeta
Maja Marčič
Cvetka Marhold
Andrej Medved
Tomaž Mihelič
Borut Mozetič
Valentina Novak
Janez Papež
Mirko Perušek
Iris Petrovič
Mojca Plantan
Alen Ploj

Monika Podgorelec
Aljaž Rijavec
Borut Rubinič
Aleš Sedmak
Peter Skoberne
Maja Slak
Jakob Smole
Nataša Šalaja
Željko Šalamun
Mirko Šetina
Tanja Šumrada
Rudolf Tekavčič
Tomi Trilar
Aleš Verlič
Barbara Vidmar
Al Vrezec
Eva Vukelič

Fotografi letnika 16 (2010):

Tilen Basle
Marco Basso
Gregor Bernard
Dominik Bombek
Dejan Bordjan
Luka Božič
Alenka Bradač
Igor Brajnik
Branko Brečko
Ivan Budinski
Anka Bulovec
Ian Burfield
Colin M. L. Burnett
Milan Cerar
chausinho
Tamara Čelhar
Barbara Čreslovnik
Dick Daniels
Arie de Knijff
Damijan Denac
Gregor Domanjko
Primož Dovč
Ivan Esenko
Luka Esenko
Tim Faasen
Dare Fekonja
Jernej Figelj
Borut Furlan
Matej Gamser
Jorge Garzon
Chris Gomersall
Henk Groenewoud
Arthur Grosset
Meta Havliček
Vojko Havliček
Andy Hay
Luc Hoogenstein
Andrej Hudoklin
Aleš Jagodnik
Tomaž Jančar
Ana Jančar
Franc Jensterle
Igor Jug
Manuel Kalman
Mirko Kastelic
Gorazd Kavčič
Leon Kebe
Matjaž Kerček

Aleš Kladnik
Roy W. Knight
Alenka Kociپر
Ivan Kogovšek
Aleksander Koren
Franc Kosi
Dražen Kotrošan
Boris Kozinc
Žiga Kozinc
Kajetan Kravos
Davor Krnjeta
Miha Krofel
Zbigniew Krzyszczyk
Dejan Kulijer
Leon Lainšček
Vekoslav Lašič
Peter Legiša
Aleksandra Lešnik
Peter Linberg
Bojana Lipej
Katja Logar
Jase Luttrell
Kristjan Malačič
Bojan Marčeta
Maja Marinček
Peter Maris
Andrej Medved
Ugo Mellone
Tomaž Mihelič
Bor Mihelič
Branko Miklavec
Alenka Miklavžin
Darinka Mladenovič
Martin Mollet
Borut Mozetič
Joachim S. Müller
Piet Munsterman
Stein Nilsen
Jure Novak
Omarrun
Tina Palja
Janez Papež
Ivan Petrič
Iris Petrovič
Ksenija Pfeifer
Adrian Pingstone
Alen Ploj
Monika Podgorelec

Miha Podlogar
Slavko Polak
Aleksander Pritekelj
Katarina Prosenc Trilar
Slobodan Puzovič
Rob Radencic
Ricardo Rodriguez
Chris Rose
Borut Rubinič
Aleš Sedmak
Peter Skoberne
Dragana Stanojevič
Goran Šafarek
Nataša Šalaja
Željko Šalamun
Zmagoslav Šalamun
Dare Šere
Mirko Šetina
Iztok Škornik
Borut Štumberger
Rudolf Tekavčič
Milena Tekavčič
Ken Thomas
Davorin Tome
Susan Tranter
Tone Trebar
Andreas Trepte
Tomi Trilar
Daniel van Aswegen
Jan van der Straaten
Tomaž Velikonja
Aleš Verlič
Barbara Vidmar
Jani Vidmar
Freydis Vigfusdottir
Matej Vranič
Eva Vukelič
Tom Whetten
Sergey Yeliseev
Mark Zekhuis
Krzysztof Żarkovski

arhiv Spring Alive
arhiv SPEA
arhiv glasila Lovec
arhiv revije Proteus
arhiv DOPPS

Risarji letnika 16 (2010):

Jan Hošek
Marjeta Korenjak
Maja Marčič
Kalina Mihelič
Tara Rubinič
Simon Vuk
Vrtec Ciciban, enota Pastirčki (Brina, Manica, Živa, Tian, Lucija)

Tudi brez vas takšnih revij, kot so, ne bi bilo:

Mateja Bajda
Henrik Ciglič
Romana Erhatic Širnik
Alena Klvaňová
Boris Leskovic

Močvirska sinica (*Poecile palustris*) v vseh štirih letnih časih.

foto: Gregor Bernard

oprema: Canon 50D, EF 400mm 5.6L USM, stojalo, maskirno pregrinjalo, ribiški stolček in niti ne preveč potrpežljivosti

3

5

2

4

Potovanje bele štoklje Princeske*

// Luka Božič

1: Ko je pri nas zima, si bele štoklje delijo širne savane z levi, žirafami, zebrami in drugimi afriškimi živalmi.
risba: Tara Rubinić

Pozdravljeni! Sem štoklja Princeska in povedala vam bom nekaj o življenju naše ptičje vrste. Življenje štokelj nikakor ni dolgočasno, saj več kot polovico svojega časa preživimo na potovanjih. Štoklje namreč na jesen zapustimo rodne kraje in zimo preživimo pod toplim soncem črne celine.

Ko postajajo sicer še vedno topli avgustovski dnevi vse krajši, štoklje vemo, da se poletje bliža koncu. Naši mladiči so že zapustili gnezda in si sami iščejo hrano v okolici. Takrat se nas začne polasčati notranji nemir, ki nam vztrajno prigovarja: Gremo, čas je za potovanje! Naša notranja ura tiktaka zelo točno, saj dneva odhoda nikoli ne zamudimo. Najprej se začnemo družiti s sosedi iz vasi, kmalu pa se nam pridružijo tudi štoklje iz drugih krajev naše dežele. Ko oblikujemo večjo jato, se začne zares.

Okoli desete ure dopoldansko sonce dovolj ogreje zemljo in topli vzgornjik nas ponese v višave. Na svojem dolgem potovanju ne porablamo energije za utrujajoče zamahovanje, temveč s pomočjo dolgih peruti elegantno jadramo na višini do en km, s hitrostjo 40 km/h. Si predstavljate, kako hitro je to za pešca? Niti s kolesom raje ne poskušajte! Prvi del našega potovanja poteka zelo hitro. Letimo vsak dan, večji del dneva. Vsak trenutek meglenih in hladnih juter, ko čakamo na ugodne vetrove, izkoristimo za prehranjevanje. Pred dolgim potovanjem se namreč nismo prav nič zredile, kot je to v navadi pri številnih manjših pticah, ki imajo za na pot vselej nekaj zaloge. Ker ugodni vetrovi pihajo le nad kopnim, se štoklje morju izogibamo. Prečkamo ga na najožjih delih, kjer si Evropa in Afrika ležita najbližje. Tukaj leto za letom srečujemo številne druge štoklje iz oddaljenih krajev ter orle, jastrebe, žerjave, pelikane in druge ptice, ki prav tako iščejo najkrajšo pot čez morje. Ne morete si predstavljati, kakšna nepopisna gneča je včasih tam – ornitologi pravijo, da se nas v eni sezoni čez en sam tak kraj preseli več kot stanuje ljudi v glavnem mestu Slovenije. V

tej gneči se velikokrat zgodi, da se s partnerjem ločiva in pot nadaljujeva vsak po svoje. To me ne skrbi preveč, saj vem, da me bo spomladi, ko se vrnem, že čakal na najinem gnezdu.

Naposled smo v Afriki, vendar je naš končni cilj še daleč. Še pred tem moramo prečkati najbolj neprijazno pokrajino na zemlji – veliko afriško puščavo. Čeprav skušamo slediti veliki reki Nil, ki je visoko iz zraka videti kakor proti jugu izginjajoč širok zelen pas sredi izsušene, blede rumene pokrajine, nam to vselej ne uspe. Včasih se znajdemo sredi nepreglednih sipin, več dni brez hrane in vode, kjer nas neusmiljeno bičajo siloviti puščavski viharji. Po skoraj treh tednih nehnega letenja je čas za prvi daljši postanek. Zanj si najraje izberemo obsežna močvirja in poplavne ravnice ob veliki reki, kjer je hrane največ. Štorklje si ne znamo predstavljati, kaj bi se zgodilo z nami, če bi ta močvirja nekoč izginila, kot se strahoma govori med njihovimi prebivalci. Kdove, ali bi sploh še zmogle naporno potovanje. Tukaj srečamo številne zanimive živali – povodne konje, vodne antilope in seveda krokodile. Najbolj nenavaden pa je čevljekljun, ptica z ogromnim kljunom, ki vse dneve mirno čepi med plavajočimi listi vodnih rastlin. Zanj pravijo, da je naš daljni sorodnik, čeprav tega ne verjamem najbolj. Kadar je hrane res v obilju, ostanemo tukaj vse do vrnitve, ponavadi pa pot nadaljujemo dalje proti jugu.

Čas hitro mineva, in medtem ko ljudje iz naše vasi praznujejo Novo leto, delajo snežake in se sankajo, me letimo pod vročim soncem in sneg opazujemo zgolj na najvišjih vrhovih afriških gora daleč na obzorju. Videti je, da ga je vsako leto manj.

Po dolgem in napornem potovanju dosežemo naš končni cilj – prostrane savane, poraščene z visoko travo in posejane z redkimi, bodečimi drevesi, ki nas bodo z obiljem velikih, sočnih kobilic redile prihodnji mesec ali dva. Naše najljubše kraje za prezimovanje najdemo nadvse natančno. Meni, ki sem že izkušena štorklja, se zdi, da tukaj poznam prav vsako drevo. Neskončne pašnike si delimo z mnogimi živalmi, ki vse življenje preživijo v savani. Progaste zebre in rogati gnuji mulijo travo, žirafe obirajo vršičke najvišjih dreves z dolgimi trni, jastrebi pa poskrbijo, da se ne nabere preveč umazanije in je vse lepo čisto. Mlade štorklje, tokrat prvič v Afriki, se najbolj razveselijo levov z dolgimi grivami, ki

vse dni poležavajo v hladni senci, medtem ko njihove izbranke zalezujejo antilope. In da bi vi videli ptice! Pisane čebelarje, zlatovranke in vodomce različnih vrst pa ujede, kljunorožce, škorce in tkalce ... Pravcati raj na zemlji za nas štorklje – a ne vselej! Včasih savano pesti huda suša. Zemlja poka, trava je vsa porumenela, povsod divjajo požari, hrane in vode pa ni nikjer. Takrat moramo, namesto da bi si privoščile zasluženi počitek, med iskanjem hrane prepotovati velike razdalje v vseh možnih smereh. Ko sem bila še mlada štorklja, se je zgodilo, da hrane ni bilo nikjer in štorklje smo povsem sestradane močno zamudile z vrnitvijo v domače kraje. Zaradi tega tisto leto sploh nismo mogle vzrediti novega roda mladičev. Žal stare in izkušene štorklje opazamo, da so sušna leta vse pogostejša, saj je dežja malo in še ta je zelo nepredvidljiv. Tudi kobilice, naša najljubša hrana v savani, niso več tako dobrega okusa, zlasti potem, ko pridejo ljudje z velikimi letali in povsod trosijo strupen bel prah. Kljub vsem tegobam sem v svojem petnajst let dolgem življenju prežive la že veliko potovanj v Afriko in nazaj. Kilometrov sicer ne štejem natančno, vendar se jih je v tem času gotovo nabralo več kot 150 tisoč.

Letos me čaka še pot nazaj. Kot ponavadi bom skušala malo pohiteti in leteti karseda naravnost proti severu, saj zelo pogrešam domačo vas. Vsako leto znova se s tesnobo sprašujem, ali je moje gnezdo na dimniku velike hiše še tam. Se bo tudi moj partner srečno vrnil? Se lep, zelen travnik, ki ga nikoli ne gnojijo in kosijo prezgodaj in od katerega je odvisno življenje mojih mladičev, še vedno razprostira za hišo? •

* Zgodba deloma temelji na dejanskih ugotovitvah nemških ornitologov, ki so odraslo samico bele štorklje, poimenovano Princeska (nem. Prinzesschen), pletili leta 1994 v domačem kraju Loburg (Vzhodna Nemčija) opremili z oddajnikom, da bi spremljali njeno selitev. V naslednjih letih je Princeska postavila številne svetovne rekorde med pticami, saj so jo spremljali vse do konca leta 2006 na kar 14 zaporednih potovanjih na območja prezimovanja v Afriki. V začetku leta 2007 so jo pri starosti vsaj 16 let našli mrtvo pri kraju Hoopstadt (provinca Free State) v Republiki Južni Afriki, potem ko že nekaj časa niso prejeli signala. V času svojega življenja je uspešno vzredila več kot 30 mladičev.

Vabilo na zimski Mladinski ornitološki raziskovalni tabor

V času zimskih šolskih počitnic bomo organizirali mladinski ornitološki raziskovalni tabor, na katerega ste vabljeni vsi mladi ornitologi med 12. in 18. letom, ki želite poglobiti znanje na področju ornitologije in naravovarstva, se izpopolniti v prepoznavanju ptic na terenu ter se ob tem družiti in izmenjevati izkušnje z vrstniki in mentorji. Tabor bo potekal med 22. in 26. februarjem 2011 na Ptuj. Število udeležencev je omejeno, zato se čim prej prijavite pri koordinatorju tabora Matjažu Premzlu na številko 041 835 612 ali na matjazpremzl@gmail.com.

1

2

12. Srečanje mladih ornitologov Slovenije (SMOS)

// Maja Slak

1: Skupinska fotografija, ki je nastala na zaključni prireditvi.

2: Maja Slak tik pred razdeljevanjem listkov za odkrivanje skupin.

Petek, 12. november 2010 je pomenil dan D za osemčlansko skupinico mladih in zagnanih ornitologov (nekateri so bili sicer še začetniki, vendar so se v omenjeno vlogo hitro vživeli). Takrat so se šele zares začeli zavdati, kaj pomeni prvič organizirati večji dogodek, ki poteka skoraj tri dni (med 12. in 14. novembrom 2010) na drugem koncu Slovenije (natančneje v prostorih ČŠOD dom Breženka v Fiesi) in vključuje 30 osnovnošolcev in srednješolcev iz vse Slovenije. Seveda brez finančne podpore programa Evropske unije, Mladi v akciji, projekt ne bi bil mogoč.

Na uredništvu so se skrivnostno znašli neki zapiski. Poželi so ogromno zanimivih pogledov, in ker govorijo o 12. SMOS-u, smo se odločili, da jih moramo vsekakor deliti tudi z vami.

Dragi dnevnik Justinek!

24. oktober 2010

Vem, da je minilo že kar nekaj časa, odkar sem ti nazadnje pisala. Imela sem ogrooomno dela (saj veš: šola, starši ...). To izkušnjo pa vendarle moram deliti s teboj. Ampak vse lepo po vrsti.

Glavni sestanek je potekal nekaj tednov pred našim srečanjem. Da smo se ga vsi lahko udeležili, je pač morala biti nedelja, in to ne katera koli. Tisti dan je namreč v Ljubljani potekal 15. Ljubljanski maraton. Večina glavnih ulic je bila zaprta, zato sva z Leonom šele po dolgem času, po nepoznatih uličicah, končno pripeljala do Nežine hiše. Še najbolje jo je odnesel Jurij, saj je do

tja prišel s kolesom. Da bi bilo gostoljubje čim večje, sta se Neža in Tanja odločili, da si poleg sestankovanja vzamemo čas še za kosilo. Nič lepšega, če se ne bi vseh pet deklet (Tanja, Neža, Alenka, Valentina in jaz) trlo ob pultu in vneto pripravljalo kosilo. Moral bi videti Leona in Jurija, kako zmedeno sta nas opazovala – z varnostne razdalje, seveda. Na koncu se je vse lepo izteklo, le da je kosilo prehitelo predjed, kar pa se, roko na srce, res ne zgodi vsak dan. Navsezadnje pa, mi smo ornitologi in ne kuharji! Brez skrbi, preživeli smo vsi, pa tudi sestanek je bil uspešen!

12. november 2010

Tako, pa se je začelo. Okoli 13. ure sva z Leonom krenila iz Ljubljane proti Primorski. Najprej sva se morala ustaviti še v Kopru, kjer sva »pobrala« Jana, zadnjega člana naše ekipe. Vmes sva na avtocesti prehitela še naš minibus, ki se je s Tanjo na čelu in prekmurskimi udeleženci peljal Fiesi naproti. Na koncu smo vendarle skoraj skupaj prispeli na cilj. Udeleženci so svojo prtljago morali spraviti do vhoda našega doma. Mi pa smo se z avtom odpravili naprej, da nas vse skupaj najavimo. »Vau, kakšen klanec, pa kar ni in ni ga konca ... to bodo udeleženci spali zvečer, ko bodo prisopihali do vhoda,« smo si mislili. Na koncu smo odkrili, da smo že zdavnaj zašli in prišli nazaj na glavno cesto, po kateri smo se peljali kakšnih 15 minut nazaj. Toliko o smerokazih. Tudi Janova taborniška intuicija nam ni veliko pomagala. Smo se pač odpravili po isti poti nazaj in šele čisto na koncu odkrili pot, ki je vodila do vhoda. Tam pa so nas že vsi nestrpno čakali. Po razporeditvi v sobe nam je hišnik razložil pravila doma. Med drugim: »Prosim, da ne premikate pohištva ... no, z izjemo stolov in vrat. Vsaka soba ima tudi požarni senzor, ki je občutljiv celo za potisne pline; da ne bi slučajno kdo z dezodorantom okoli stikal.« Na, zdaj pa so dobili idejo. Po večerji smo imeli spoznavne igre. Tudi razporeditev po skupinah za mladinski posvet je bila predstavljena skozi igro. Vsak je na listku dobil ime neke živali, ki jo je moral oponašati. Živali iste vrste so pomenile isto sku-

3

4

pino. Naša skupina smo bile ptice. Tanja in Alenka sta se zelo potrudili, da sta zame našli nekaj eksotičnega: izmirskega gozdomca (kako pa je to bitje sploh videti?). Skupine so bile tri: gledališka, ki sta jo vodili Alenka in Neža, debaterska, ki jo je vodil Jurij, in ustvarjalna, ki sem jo vodila jaz. Vse so imele nalogo, da na izviren in ustvarjalen način predstavijo problematiko kmečke lastovke, ki je bila kot ptica leta 2010 tudi glavna tema letošnjega SMOS-a. Glavno delo je bilo načrtovano za soboto.

Ampak dneva še ni bilo konec. Po tehtnem razmisleku, ali je Tanja res baubau ali pa bi se z njo dalo skleniti kakšno kupčijo, sta se Darko in Sandi (edina fanta med udeleženci) le opogumila ter jo prosila, ali bi jima iz trgovine prinesla kakšno kokakolo in nekaj pločevink Red Bulla (trgovin namreč v bližini doma ni). Ker že tako z energijo preveč nabito mladine res ne bi rada še dodatno stimulirala s kofeinom in drugimi poživilnimi sredstvi, sem Tanji naročila, naj še meni prinese kak hamburger (aja, pa pomfri tudi zraven paše). O pomenljivem pogledu, ki sem ga bila deležna, raje ne bi pisala. Ampak učinkovalo pa je!

Po nekaj urah spoznavanja in druženja smo udeležence začeli navajati na misel »počasi se pripravite na spanje«. Seveda je do realizacije tega poteklo še kar nekaj ur. Vsekakor več, kot sem jih porabila za spanje sama.

13. november 2010

Še prehitro se je bilo treba zbuditi. Malce lažje je vseeno vstati, ko veš, da so morali nekateri to narediti še pred teboj. Namreč, malo po šesti sta se Tanja in Leon odpravila lepiti plakate o zaključni prireditvi, ki je bila naslednjega dne. O ubogi astri, ki je pri svojih 18 letih (kar je za avto že kar lepa starost) prvič preživljala takšno dinamično vožnjo (Ustavi! Zavij! Ne tja, levoooo!), pa raje kdaj drugič.

Tokrat smo bile z Valentino in Alenko zadolžene za bujenje drugih. Ko smo se vneto pogovarjale o tem, kako bi budnico izvedle, je mimo prišel Jurij: »A ve se še vedno samo pogovarjate, kako boste budile, ali dejansko

budite?« In ko smo opazile, da so bili tako ali tako že vsi zbujeni, je naš načrt padel v vodo. Pa tako smo bile zagrete!

Naš Kuki (kakor je našega kuharja krstila Tanja) nam je pripravil dober zajtrk. Nato se je vsaka skupina lotila dela. Mi smo se odpravili na sprehod proti Piranu in vmes imeli pouk v naravi. Ko smo se vrnili v dom, je kmalu prišel prvi novinar, s katerim sva se odlično ujela. »Ti bi morala biti novinarka,« je rekel. Predstavila sem mu naš projekt, naredili pa smo tudi nekaj fotografij. Po kosilu smo se odpravili na skupinski sprehod do Tartinijevega trga, ko smo se vrnili, pa smo nadaljevali z delom v skupinah (pripraviti smo se morali na jutrišnjo predstavitev). Zvečer so sledile igre in spanje za udeležence (brez skrbi, proces navajanja na misel »počasi se pripravite na spanje«, se ni dosti razlikoval od prejšnje noči). Do kakih dveh zjutraj smo mentorji pripravljali vse potrebno za našo predstavitev, potem pa še mi odšli sanjam naproti.

14. november 2010

Vse je potekalo kot po maslu. Ker smo se očitno odlično organizirali, težav pri zaključni prireditvi ni bilo. Še najtežje je bilo Kukija prepričati, da bi nam izpolnil določene želje glede hrane (pripravili smo namreč tudi pojedino za goste). Očitno smo ga pocukali za rokav ravno takrat, ko je bil dobre volje, saj se našim željam presenetljivo sploh ni upiral. Po nagovorih so sledile predstavitve raziskovalnih nalog pred komisijo (Evo Vukelič in Uršo Koce). Sledile so še predstavitve naših skupin (čestitke našim udeležencem, svoje delo so res izvrstno opravili!) ter podelitev nagrad fotografskega, likovnega in literarnega natečaja. Ob koncu smo veselo planili proti dobro obloženim mizam. Poleg prešerno nasmejanih obrazov se je velikokrat slišalo tudi: »Jaz pa še ne bi šel/šla domov!«. Hja, dragi moji, saj nikjer ne piše, da 13. SMOS-a ne bo. Se vidimo tam!

3: Lastovke, ki so nastale izpod prstov naših prekmurskih udeležencev.

4: Sobotni popoldanski izlet v Piran, kjer ni manjkalo niti prikaz, kako opazovati ptice.

foto: vse Leon Lainšček

Tvoja Maja

foto: Tomi Trilar

Januarsko štetje vodnih ptic (IWC) 2011

Januarsko štetje vodnih ptic (IWC) je najboljšežnejši sistematični in organiziran popis ptic v Sloveniji. Od leta 1997 naprej v okviru štetja ob pomoči 150-250 popisovalcev uspešno preštejemo vodne ptice na vseh večjih rekah, celotni slovenski obali in večini pomembnejših stoječih vodnih teles v državi. Osnovni cilj tega štetja je spremljanje zimskih populacij vodnih ptic in zbiranje informacij, ki prispevajo k varovanju njihovih populacij in mokrišč.

Izvedba štetja v tako velikem obsegu ne bi bila mogoča brez velikega vloženega truda množice predanih popisovalcev. Vaš prispevek je zelo dragocen, saj prav vsak popisovalec s sodelovanjem v štetju prispeva kamenček v mozaik čez tisoč kilometrov dolge mreže rečnih odsekov in drugih voda, ki jih pregledamo vsako leto. Pri obdelavi podatkov upoštevamo vsak pravočasno prispel obrazec! Kot izživ novim popisovalcem naj povem, da kljub vsakoletnemu velikemu vloženemu trudu še ne uspemo v celoti pokriti posameznih odsekov Savinje, Kolpe, Sotle, Mirne, Reke, Kamniške Bistrice, Kokre, Voglajne, Save Dolinke in še kakšne srednje velike oziroma manjše reke. Vodne ptice se pojavljajo tudi tam!

Veselim se ponovnega sodelovanja z vami v letu 2011, obenem pa se vsem že vnaprej zahvaljujem za opravljeno delo!

Luka Božič
nacionalni koordinator IWC

Štetje vodnih ptic bo leta 2011 potekalo v **soboto, 15. in nedeljo, 16. januarja 2011**. Vodne ptice bomo tako kot vsako leto šteli na osmih števnih območjih, na vseh najpomembnejših vodnih površinah po Sloveniji. Vsako števno območje ali njegov del ima svojega lokalnega koordinatorja, ki vas bo razporedil na odsek, kjer boste šteli, vam priskrbel karte z vrisanimi odseki štetja in obrazce ter skrbel za skladno izvajanje popisa.

Navodila za štetje vodnih ptic in popisni obrazec so dostopni tudi na spletni strani DOPPS www.ptice.si

Napotki za štetje vodnih ptic (IWC)

- Še pred štetjem preberemo priloženi obrazec;
- S štetjem pričnemo v soboto ob jutranjem svitu (okoli 7. ure). Štejemo ne glede na vremenske pogoje, ovira je lahko le gosta megla; takrat se štetje ponovi naslednji dan (v tem primeru nemudoma stopite v stik s svojim lokalnim oz. nacionalnim koordinatorjem štetja);

- Štejemo na vseh vodnih površinah; če so vodne ptice preštete na njivi, travniku ipd, je to treba vpisati v obrazec pod rubriko »sporočilo koordinatorju«;
- Med vodne ptice v grobem sodijo vse vrste slapnikov, ponirkov, kormoranov, čapelj, labodov, gosi, rac, tukalic, pobrežnikov, galebov in čiger ter belorepec, vodomec in povodni kos;
- Kjer vodne ptice bežijo na razdalji več kot 100 metrov, se na njih z veliko verjetnostjo strelja ali pa se jih namenoma preganja;
- Da bo štetje vodnih ptic resnično naravovarstveno sprejemljivo, se je potrebno, zlasti vzdolž rek, v loku izogniti večjim jatam ptic, ki bi jih s pretirano bližino opazovanja preplašili;
- Posebej bodimo pozorni na skupinska prenočišča galebov, gosi, kormoranov, zvoncev ipd; na takšnih prenočiščih se običajno zbere celotna populacija neke vrste ptic celotnega območja. Skupinska prenočišča lokaliziramo že pred štetjem (npr. ob večernem ali jutranjem letu na ali s prenočišča);
- Vse velike in večina večjih slovenskih rek je za namen štetja razdeljena na odseke; za vsak odsek reke izpolnimo svoj obrazec (v kolikor nimate kart z vrisanimi rečnimi odseki, se nemudoma javite lokalnemu ali nacionalnemu koordinatorju štetja!). Stojee če vode, npr. barje, ribnike, akumulacije, jezera obravnavamo kot eno lokaliteto in izpolnimo en obrazec;
- Štetje opravimo s terenskim obhodom (nikakor ne s čolnom). V Sloveniji je nekaj manjših odsekov rek, kjer je vodne ptice možno temeljito prešteti iz avtomobila (npr. deli Kolpe, Drave); če ste šteli tako, to vpišite na obrazcu v rubriko »sporočilo koordinatorju štetja«;
- V primeru nejasnosti nikakor ne oklevajte poklicati vašega koordinatorja štetja;
- Čim prej izpolnite in odpošljite obrazec; do 8 obrazcev v priloženo kuverto;
- Pošljite tudi obrazce odsekov, kjer vodnih ptic niste zabeležili, z izpolnjenimi vsemi osnovnimi podatki in pripisom »brez vodnih ptic«;
- Obrazce s pripisom »IWC« pošljite na naslov društva: DOPPS, p.p. 2990, 1001 Ljubljana;
- Svetujemo vam, da se ne izpostavljate nevarnostim; nikar ne hodite po ledu; ne prečkajte sumljivih brvi in se izogibajte konfliktom z vsemi, ki jim ptice niso ljube.

1

2

Popotovanje po Nizozemskem

// Tilen Basle

Španija? Madžarska? Nizozemska, Črna gora ali celo Islandija? Veliko je bilo predlogov in možnosti, kam se odpraviti na jesensko popotovanje, in izmed vseh smo izbrali prav Nizozemsko. Ta država lahko v tem letnem času ornitologu ponudi obilo za nas redkih in neznanih vrst, velikokrat pa preseneti celo tamkajšnje ornitologe. Prav to me je skupaj s še tremi štajerskimi ornitologi Aleonom, Matejem in Juretom prepričalo, da smo se konec oktobra pogнали na enotedensko vožnjo čez Evropo s ciljem na obali nizozemskega Severnega morja.

Nizozemska leži v severozahodni Evropi in je s skoraj 400 prebivalci na kvadratni kilometer ena najgostejše naseljenih držav v Evropi in tudi na svetu. Znana je po svojih mostovih, tulipanih, mlinih na veter, coklah, stopnji družbene strpnosti ter po glavnem mestu Amsterdam.

Pa smo šli...

V soboto zgodaj zjutraj smo krenili iz Celja, kjer je bilo naše zbirno mesto. S prtljajnikom, polnim opreme, predvsem pa hrane, smo zagotovo vedeli eno – lačni ne bomo! Pot nas je vodila skozi Avstrijo in Nemčijo, kjer nam je nekaj težav povzročalo gorivo, saj tam bencinske črpalke niso tako pogoste kot pri nas. Torej z vožnjo »na hlapec« smo se naučili, da je dobro natočiti gorivo, ko se števec ustavi pri četrtini tanka.

Cilj tega dneva je bilo nemško mestoce Wremen. Tukaj so že dalj časa opazali beloglavega kupčarja (*Oenanthe leucopyga*) in odšli smo tja v upanju, da ga vidimo tudi mi. Žal nismo imeli sreče z njim, smo pa zato opazili kar nekaj drugih zanimivih vrst: belolično gos (*Branta leucopsis*), kanadsko gos (*B. canadensis*), koconogo kanjo (*Buteo lagopus*), kratkokljuno gos (*Anser brachyrhynchus*) in na stotine zlatih prosenk (*Pluvialis apricaria*). Dan smo

zaključili v mestecu Bremerhaven, kjer smo prespali in se spočili za naslednji dan.

Še nekaj besed o dnevnem jedilniku: zjutraj in čez dan hrana iz prtljajnika, zvečer pa kuha v improvizirani kuhinji na dveh gorilnikih sredi sobe. Za varnost je bilo seveda poskrbljeno, Matej pa je s požarnim alarmom opravil kar s plastično vrečko.

Lauwersmeer je umetno jezero na severu Nizozemske in je danes tudi narodni park.

Po zgodnjem vstajanju in dobri uri vožnje smo prečkali nemško-nizozemsko mejo. Med vožnjo proti Lauwersmeeru smo se pogosto ustavljali ob cesti in pregledovali ogromne jate gosi na njivah. Sive (*Anser anser*), njivske (*A. fabalis*), beločele (*A. albifrons*) in belolične gosi (*Branta leucopsis*) so postale že nekaj običajnega, vendar smo med njimi opazili tudi nekaj novih vrst: rjasto kozarko (*Tadorna ferruginea*), nilsko gos (*Alopochen aegyptiaca*) in laboda pevca (*Cygnus cygnus*). Odpravili smo se na sever jezera, kjer jezero in morje ločuje nasip. Tam smo opazovali grivaste gosi (*Branta bernicla*), školjkarice (*Haematopus ostralegus*) in kamenjarje (*Arenaria interpres*). Ti so bili zelo fotogenični in so se prav radi nastavljali pred naše objektivne. Pravo fotografsko mrzlico je sprožila majhna, tudi za Nizozemsko redka vrsta - rakovičar (*Alle alle*). Brezbrižno je plaval kakih deset metrov od obale, tako da smo lahko napravili kar nekaj dobrih fotografij.

Omenim naj še, da je to območje dokaj obljudeno, ljudje se sprehajajo ob obali nasipa, vendar s seboj vodijo pse, kar zelo otežuje opazovanje in fotografiranje. Lahko bi rekel, da smo imeli težave s tem povsod na Nizozemskem, predvsem na otokih in v zahodnem delu, kjer je gostota prebivalstva še večja.

Dan smo zaključili v pristanišču Lauwersoog, od koder vozi trajekt na otok Schiermonnikoog. Tu smo opazili tudi gago (*Somateria mollissima*) in nekatere za nas redkejšje vrste galebov: velikega (*Larus marinus*), srebrnega (*L. argentatus*) in sivega galeba (*L. canus*). Bilo je pozno in bili smo utrujeni, zato smo se odločili, da bomo prespali kar v avtomobilu ob opazovalnici na zahodni strani jezera. Ob prihodu smo v mraku med letečo jato belo-

1: Preblizu?
foto: Tilen Basle

2: Kamenjar
(*Arenaria interpres*).
Na Nizozemskem
so se nam skoraj
nastavljali pred
fotoaparate.
foto: Alen Ploj

3: Kavke (*Corvus monedula*) so na Nizozemske zelo številčne in precej bližje ljudem.
foto: Tilén Basle

4: Morska obala blizu Lauwersooga s številnimi obiskovalci.
foto: Tilén Basle

5: Školjkarica (*Haematopus ostralegus*).
foto: Alen Ploj

6: Puščavski kupčar (*Oenanthe deserti*), glavna nizozemska zanimivost v času našega obiska.
foto: Alen Ploj

7: Rakovičar (*Alle alle*), tudi za Nizozemsko zelo redka vrsta.
foto: Alen Ploj

8: Tipična pokrajina na otoku Ameland - peščene sipine s travnato vegetacijo in grmičevjem.
foto: Tilén Basle

9: Polno opremljeni in v akciji!
foto: Matej Gamser

10: Snežni strnadi (*Plectrophenax nivalis*).
foto: Alen Ploj

ličnih gosi opazili tudi snežno gos (*Anser caerulescens*). Improvizirana kuhinja pa se je ponovno, tudi za ceno raztresenih makaronov, izkazala za odlično!

Zjutraj smo se odločili, da bomo tudi ta dan preživeli na istih točkah kot prejšnjega, saj so se izkazale za precej dobre. Čez dan se nam je nabralo kar nekaj zanimivih vrst: triprsti galeb (*Rissa tridactyla*), strmoglavec (*Morus bassanus*), veliki prodnik (*Calidris canutus*), snežni strnad (*Plectrophenax nivalis*) in navadni tjulenj, ki je plaval v pristanišču. Srečali smo tudi skupino nizozemskih ornitologov, ki so popisovali seleče se ptice na morju in so bili nad našimi opazovanji zelo presenečeni. Nekaj se jih je v trenutku odpravilo iskat rakovičarja, ki smo ga videli prejšnji dan. Nizozemci imajo zelo dober sistem obveščanja o redkih opažanjih. V trenutku, ko nekdo opazi kakšno zanimivo vrsto in to objavi, dobijo vsi uporabniki te storitve sporočilo na svoj mobilni telefon z imenom vrste in lokacijo. Prav tako imajo veliko spletnih strani, kjer so te vrste objavljene in se informacije sproti posodablja.

Načrt za prihodnje dni je bil obisk dveh otokov na severu države, ki sta v tem času za ornitologe izredno zanimiva.

Ameland je otok na severu Nizozemske, ki spada v skupino zahodnofrizijskih otokov. Otok je večinoma sestavljen iz peščenih sipin in poraščen z značilno travnato in grmičasto vegetacijo.

Trajekt, ki nas je popeljal na otok, je vozil približno 45 minut. Medtem smo na palubi ob prelepem sončnem vzhodu oprezali za galebi in opazovali jate gag, ki so preletavale trajekt. Ob prihodu smo si izposodili kolesa, ki so na Nizozemskem zelo priljubljeno prevozno sredstvo, in se odpravili na severno stran otoka. Z bagri, buldožerji in tovornjaki, ki polagajo novi naftovod iz bližnje naftne ploščadi, je bil pogled na plažo rahlo razočaranje. Kljub temu so tam tekali peščenci (*Calidris alba*), daleč nad razburkanim morjem pa smo opazili veliko govnačko (*Catharacta skua*). Pot smo nadaljevali po severni obali otoka, dokler nas ni ujel dež. Vsi premočeni smo se vrnili v pristanišče in počakali na trajekt.

Schiermonnikoog je otok vzhodno od otoka Ameland. Je nekoliko manjši in na njem lahko najdemo tudi istoimenski narodni park.

Po prihodu v pristanišče Schiermonnikoog smo se za dobro uro nastanili v čakalnici, kjer smo počakali do sončnega vzhoda. Sušilci za roke na WC-ju so se izkazali za prav uporabne, ko smo z njimi sušili še od prejšnjega dne mokre jakne in hlače. Po sončnem vzhodu smo si ponovno izposodili kolesa in se odpravili proti mestu Schiermonnikoog. Tam smo srečali že iz Lauwersooga poznane gospoda, ki je pritekel do nas. »O, vi ste pa iz Slovenije, ne?« nas je veselo pozdravil in nas takoj napotil proti glavni atrakciji na vsem otoku – puščavskemu kupčarju (*Oenanthe deserti*). Sledili smo navodilom in tam je bil! Na bližnji njivi smo opazovali tudi uhate škrijance (*Eremophila alpestris*).

Amsterdam

Zjutraj je sledil kratek ogled mesta, ki je seveda znano po številnih muzejih, kavarnah, mostovih in ima verjetno najbolj znani okoliš na svetu – Red Light District. Še kratek sprehod po mnogih majhnih trgovinah, kjer lahko kupiš spominke in še marsikaj, uvoženega s Kitajske. In že smo bili na poti proti jugu.

Še zadnji tereni...

Blizu mesteca Carnisse, južno od Rotterdama, smo nalešli na malega zvonca (*Bucephala albeola*), na njivah blizu vasi Strijen pa še na male gosi (*Anser erythropus*), ki so nam povzročale kar nekaj težav, saj jih je bilo med tisoči beločelih gosi težko najti.

Nizozemska se je izkazala za državo, ki lahko človeku ogromno ponudi. Ne priporočam je le ornitološkim navdušencem, temveč tudi ljudem, ki imajo radi obilo lepih mest, parkov in vrtov. Je domovina velikih umetnikov, kot sta Rembrandt in Van Gogh, ter se lahko pohvali z bogato zgodovino. Morda je zaradi velike gostote prebivalstva gneča nekoliko moteča tudi tam, kjer je ne bi pričakovali, vendar je to cena, ki jo moramo plačati, da lahko vidimo, kako so se na to prilagodile številne živali in rastline. ●

1

2

Izdelava in namestitvev gnezdilnic za ptice

// Željko Šalamun

1: Material je pripravljen, zdaj pa na delo. Votlih drevesnih dupel ne podiramo in ne jemljemo iz narave, saj bodo tam bolje služila svojemu namenu! Za gnezdilnice uporabimo le dupla, ki jih dobimo na žagarskih obratih. foto: Željko Šalamun

2: Lično izdelane gnezdilnice iz votle jablane. foto: Jani Vidmar

3: Težka gnezdilnica za pegasto sovo je nameščena na tram. Vhod je pred plenilci (kune, mačke) zaščiten s pločevino, ki ima pobrušene robove. foto: Željko Šalamun

4: Gnezdilnica za čuka je nameščena pod napušč hiše. foto: Željko Šalamun

Za katero ptico in kje naj bo nameščena

Največkrat bi radi privabili v gnezdilnico določeno vrsto ptice, ki nas še posebno zanima. Pomembno je, da se že pred izdelavo odločimo, kam in kako jo bomo namestili. Mesto mora biti varno pred nezaželenimi gosti, zaščiten pred močnim soncem, okolica gnezdilnice pa mora zagotoviti zadosti hrane za uspešno vzgojo novega zaroda ptičev. Pomembna je tudi višina namestitve. Ta je odvisna od tega, kateri vrsti ptice je namenjena, na vrtu pa naj ne bo nižja od treh metrov. Ko mladi ptički prvič poletijo, še nimajo izkušenj in moči. V zraku ne morejo hitro manevrirati, hitro se tudi usedejo. Gnezdilnica zato ne sme biti nameščena preblizu prometne ceste, potoka ali druge vodne površine. Če je nameščena pod napuščem, naj bo čim bližje grmu ali drevesu, da se ptički lahko usedejo nanj. Na zelenici postanejo hitro plen mačk.

Materiali za izdelavo

Uporabimo čimbolj naravne materiale. Najprimernejša so votla drevesa, ki pa jih nikakor ne podirajmo in ne jemljimo iz narave. So trajnejša, stene dupla so navadno debelejša, kar preprečuje pregrevanje, izdelava je cenejša, hkrati nam polepšajo vrt. Poskrbeti moramo le za primerno streho, dno in primerno odprtino. Za izdelavo iz desk je najbolj primeren les iglavcev. Bolj »diha« od lesa listavcev in različnih vezanih plošč. Je tudi lažji, kar nam olajša delo pri nameščanju večjih gnezdilnic. Ven-

dar les ne sme biti smolnat! Pri poletnih temperaturah začne smola teči, in če si ptič z njo zlepi perje, je to lahko zanj usodno. Najbolj poceni je nabava desk na bližnjih žagarskih obratih, lahko pa tudi uporabimo razstavljene stare transportne palete.

Razrez in sestavljanje

Naravna dupla razrežemo na primerno dolžino. Da dobimo primerno prostornino, notranjost obdelamo z motorno žago ali dletom in namestimo primerno dno in streho.

Deske pa se morajo vsaj dva do tri mesece po razreзу hlodovine sušiti na zračnem mestu. Če uporabimo sveže deske, nam rade pokajo na mestih vijačenja, ko se les suši in krči. Uporabimo deske debeline 20 ali 25 mm. Priporočljivo je, da je zunanja stran gnezdilnice zaradi hitrejšega odteka vode gladka. Notranja stran naj ostane čim bolj groba, da mlade ptice lažje priplezajo do vhodne odprtine. Deske razžagamo na primerne dimenzije in jih sestavimo s pomočjo lesnih vijakov (so primernejši od žebeljev). Pri sestavljanju moramo paziti na zračnost gnezdilnice. Med prednjo, hrbtno stranjo in streho pustimo za 3-5 mm reže. Zrak v gnezdilnici lažje kroži, zmanjšuje možnost pregretja in hkrati suši notranjost. Za daljšo trajnost zaščitimo streho s strešno lepenko, lahko pa tudi s pločevino. Pri gnezdilnicah z majhno vhodno odprtino se lahko zgodi, da jo veliki detel poveča in upleni mladi zarod. To lahko preprečimo z namestitvijo debelejša pločevine na prednjo stran. Pločevina mora imeti enako veliko vhodno odprtino kot gnezdilnica. Robove odprtine moramo pobrusiti! Na ostri pločevini si ptice poškodujejo perje in noge, kar je tudi lahko usodno zanje.

Nameščanje

Najpogosteje nameščamo gnezdilnice na drevesa. Na hrbtno stran pritrdimo daljšo letev. Vodoravno name-

ščeno letev zataknejo za rogovilo, navpično nameščejo letev pa s pomočjo daljših žebeljev ali žice pritrdimo ob deblo. Ker z žebli ranimo drevo, z njimi pa so lahko tudi problemi, ko čez nekaj let pripravljamo drva, raje uporabimo debelejšo žico. Ko jo ovijemo okrog debela, jo podložimo s tanjšimi vejicami, da preprečimo takojšnje vraščanje v skorjo. Večje in težje gnezdilnice postavimo na vejo ob debelu in pritrdimo.

Gnezdilnica bo uporabna največ časa, če jo namestimo pod streho. Manjše pritrdimo z vijaki pod napušč ali na drugo primerno mesto. Večje lahko postavimo na tram, primerno pritrdimo in poskrbimo za zaščito pred plenilci.

V okolici šole jo namestimo na takšno mesto, da lahko spremljamo gnezditve pri pouku oziroma naravoslovnem krožku, če je le mogoče kar iz učilnice. Poskrbimo tudi za to, da je nameščena tako, da pri tem ne vzne- mirjamo ptic. Opazujemo npr. kolikokrat v eni šolski uri ptica prinese mladičem hrano v gnezdilnico.

Spremljanje

Seveda nas zanima, kdo bo zasedel našo gnezdilnico. Posebej zato, ker smo se zelo potrudili, naredili primerno

gnezdilnico in jo namestili na varno mesto. Zato s spremljanjem gnezditve ne bo težav. Pri tem uporabimo opazovalni/popisni list, ki ga lahko pripravimo sami ali ga natisnemo s spletne strani revije Svet ptic. Jeseni pa si le vzemimo čas in gnezdilnico preglejmo. Odstranimo staro gnezdo, kajti v njem se lahko namnožijo ptičji zajedavci. Nekatere ptice si pred zimo v gnezdilnico prinesejo različen material, ki jim pomaga premagati mrz. Zato jo očistimo pred novembrom. Prav tako jo lahko zasedejo druge vrste, kot so polhi, netopirji, divje čebele. Pustimo jih pri miru, kajti tudi ta bitja so del narave in tudi njim primanjkuje naravnih dupel. Če je gnezdilnica pritrdjena na drevo z žico, jo moramo vsako leto popustiti, da se ne vraste v skorjo. Ko pa gnezdilnica več ne služi svojemu namenu, jo odstranimo.

Dodatno gradivo:

- www.gnezdilnice.si
- *Popisni list – opazovanje gnezdilnice* na spletni strani revije Svet ptic (<http://ptice.si/projekti/svetptic/>), za- vihek Izobraževanje)

5: Gnezdilnico lahko polepšamo tudi takole. foto: Barbara Vidmar

6, 7: Gnezdilnica in gnezdilna niša z ravno streho sta privlačeni na varen strop. foto: Aleksander Pritekelj

8: Način namestitve gnezdilnice, s katero ne poškodujemo drevesa – z debelejšimi vejami zategnemo žico, s katero je gnezdilnica nameščena na drevo. foto: Barbara Vidmar

Varuhi velike uharice

// Tomaž Mihelič

1: Skupinski popisi velike uharice so vedno številčni. Letos se nas je samo na Gugalnici, kakor po lokalnem imenu za veliko uharico imenujemo popis na Kraškem robu, zbralo kar 75. foto: Miha Krofel

2: Preverjanje uspešnosti gnezditve je bil osnovni cilj akcije "Varuhi velike uharice", saj so mladiči, potem ko zapustijo gnezdo, navadno dobro slišni. foto: Tomaž Mihelič

3: Študij velike uharice je opozoril na veliko smrtnost zaradi elektroudara na elektrovodih. To je izjemno velika grožnja, s katero se srečuje ta vrsta pri nas. foto: Tomaž Mihelič

Če bi mi kdo leta '94 rekel, da bomo v 2010 poznali preko osemdeset gnezdišč velike uharice (*Bubo bubo*), ki jih bomo popisali ob pomoči več kot 100 popisovalcev, bi mu odgovoril, da sanja. Česa drugega si z informacijo o štirih znanih gnezdiščih, znanih v začetku devetdesetih in pa z nikomer, ki bi ga lahko navdušil, da gre z mano na teren, pač ne bi mogel misliti. Verjetno je bila prav nejasnost o številčnosti uharice pri nas in pa tisto pero, ki sem ga še kot najstnik staknil na skalnem robu pragozdnega ostanka Lopata, razlog, da sem začel sistematično zbirati podatke o njej.

Zanimanje je bilo k sreči nalezljivo in že naslednje leto so se mi na terenu velikokrat pridružili Primož Bizjan, Barbara, takrat še Andrijanič in Andrej Figelj. To je bilo leto sistematičnega preverjanja vseh lokacij, za katere smo imeli kakršne koli informacije o pojavljanju velike uharice, in pri tem je bil v veliko pomoč Slavko Polak. Devetdeseta leta so bila predvsem leta razočaranj. Poleg opuščениh gnezdišč nad Ospom in Podtaborom smo se morali sprijazniti tudi z opustitvijo gnezdišča pod Gradiško turo in v Risniku. Leto 1996 je bilo usodno tudi za par iz Štrkljevce. Spoznanja o ogroženosti vrste in njena karizmatičnost pa so vsa ta leta širila krog privržencev in tako je bil leta 1999 organiziran prvi skupinski popis velike uharice na Kraškem robu. Na Kraški rob smo se kasneje vrnili vsako leto in vsakič številčnejši.

Ideja o varuhih velike uharice se je porodila lani s pomočjo kolegov iz primorske sekcije društva. Močno izraženo navdušenje in pa skrb zaradi na novo identificirane grožnje – smrtnosti na srednje napetostnih električnih daljnovodih, sta botrovala kontroli večine gnezdišč z namenom preverjanja gnezditvene uspešnosti. Ravno smrtnost odraslih osebkov zaradi električnega udara je bila po literaturi in po več primerih tudi pri nas (Bohinj, Vipavska dolina) pogost razlog za propad gnezditve.

Letos so varuhi zaživeli po celotni Sloveniji. Kljub temu da je bila ideja o razdelitvi skrbništva nad posameznimi gnezdišči še na preizkušnji, je dobro zaživela. Cilji akcije so bili preprosti: preveriti pojavljanje teritorialnih samcev na znanih gnezdiščih po vsej Sloveniji in ugotoviti uspešnost gnezdenja na način, ki ne povzroča motnje na gnezdišču.

Rezultati akcije so bili pretresljivi. Na popisih velike uharice se nas je letos zbralo že več kot sto. Od 84 znanih gnezdišč velike uharice v Sloveniji nam ni uspelo obiskati le petih, gnezditveno uspešnost pa smo poleg na dveh IBA-jih za veliko uharico (Kras ter južni rob Trnovskega gozda in Nanos) v celoti popisali tudi na celotnem Notranjskem in Primorskem. Ravno preverjanje gnezditvene uspešnosti pa je prineslo vrsto novih spoznanj. Prvo je zagotovo bilo, da je za preverjanje gnezditvene uspešnosti potrebnih več izkušenj in več obiskov terena, če hočemo priti do zanesljivih rezultatov. Ravno to je bil razlog, da akcija letos še ni stekla tekoče po vsej Sloveniji. Tam kjer smo jo lahko uresničili, pa so bili rezultati zaskrbljujoči. Znotraj obeh omenjenih IBA-območij smo registrirali le 13 zasedenih teritorijev, od katerih so uharice uspešno speljale mladiče le na petih lokacijah. Dve gnezdišči, ki sta bili lani prvič opuščeni, sta ostali prazni tudi

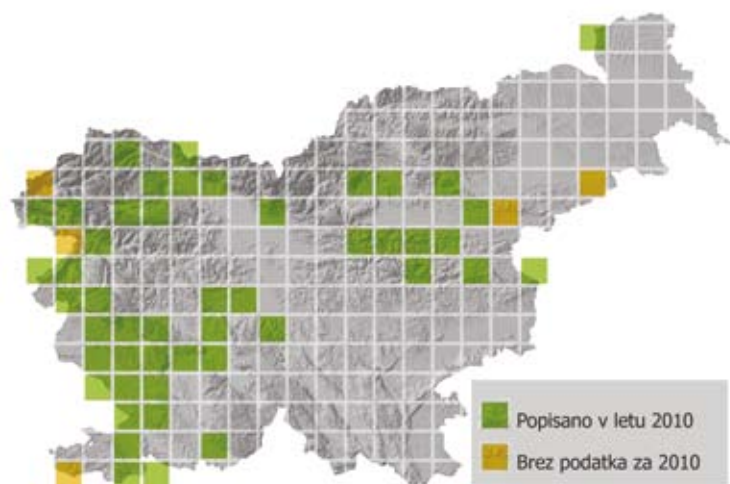

letos. Razlog za opustitev gnezdišč je verjetno v vznemirjanju, razlog za neuspešnost gnezditve pa je težje ugotovljiv in smo ga identificirali samo pri enem gnezdišču, kjer je električni daljnovod ubil odraslega gnezdečega samca.

Novi podatki so postavili pojavljanje velike uharice v Sloveniji v povsem nov kontekst. Mogoče je, da vrsta kljub navidezni stabilnosti, tako vsaj kažejo podatki o zasedenih teritorijih, doživlja hude populacijske pritisk, ki se kažejo v ponorni populaciji, ki ne bo sposobna dolgoročnega preživetja.

Ampak upanje vedno umre zadnje in največ upanja leži ravno v vseh vas, dragi prostovoljci. Skupaj smo zbrali ogromno količino varstveno pomembnih podatkov, ki bodo morali prinesiti spremembe tudi na terenu, zatoj vsem velika hvala. Poleg naštetih je bilo na skupinskih popisih še nekaj udeležencev, ki se niste podpisali na obrazce in vas nismo mogli najti niti s kasnejšo rekonstrukcijo dogodkov. Vse te in pa tudi tiste, ki se želite pridružiti varuhom velike uharice, prosim, da se mi oglasite na naslov tomaz.mihelic@dopps.si.

V akciji Varuhi velike uharice so sodelovali: Nataša Bavec, Tomaž Berce, Klemen Berce, Primož Bizjan, Dejan Bordjan, Luka Božič, Alenka Bradač, Igor Brajnik, Petra Buh, Rok Černe, Katarina Denac, Benjamin Denac, Mitja Denac, Gregor Domanjko, Mojca Draksler, Bojana Fajdiga, Andrej Figelj, Jernej Figelj, Robi Gjergjek, Katja Gomboc, Timi Gomboc, Nataša Gorjanc, Milan Gorjanc, Slavko Guček, Tomaž Hain, Vojko Havliček, Meta Havliček, Rok Jakič, Tomaž Jančar, Peter Janjič, Tone Karer, Irena Kavčič, Ivan Kljun, Urša Koce, Maša Kodrič, Ivan Kogovšek, Tina Komel, Jaka Korenjak, Neža Korenjak, Eva Korenjak, Neža Kotnik, Peter Kre-

4

čič, Miha Krofel, Rok Lapornik, Tomi Leon, Janez Lotrič, Kristjan Malačič, Marjana Mandeljc, Marjan Manfreda, Sonja Marušič, Janja Matičič, Tomaž Mihelič, Bor Mihelič, Barbara Mihelič, Brigita Mingot, Borut Mozetič, Ana Novak-Velkavrh, Valentina Novak, Hrvoje Oršanič, Sava Osole, Katja Otoničar, Andreja Peljhan, Nevenka Pfajfar, Tea Pirih, Monika Podgorelec, Matjaž Premzl, Aleksander Pritekelj, Franci Razinger, Ema Razinger, Jernej Razinger, Aljaž Rijavec, Andreja Slameršek, Dragana Stanojevič, Matija Stergar, Drago Šalaja, Nataša Šalaja, Željko Šalamun, Erik Šinigoj, Viljana Šiškovič, Mojca Škrget, Tanja Šumrada, Gregor Težak, Cristian Trani, Vesna Trup, Tomaž Velikonja, Andrej Velkavrh, Manca Velkavrh, Jani Vidmar, Barbara Vidmar, Boštjan Vihar, Robert Vilhar, Polonca Voglar, Darko Zdešar, Katarina Zeiler-Groznik, Bogdan Zorko, Anamarija Žagar in Miha Žnidaršič.

4: Slika prikazuje razporeditev aktivnih gnezdišč velike uharice v Sloveniji. Letos nam je v gnezditvenem obdobju s skupnimi močmi uspelo pregledati skoraj vsa. izdelava karte: Tomaž Mihelič

Ptice pozimi – prva delavnica pomurske sekcije DOPPS

// Valentina Novak

Približujejo se hladni dnevi. Mraz bo pozobal zadnja semena, bela odeja pa bo skrila še tisto malo, kar bi pticam polnilo kljune. In mi? Tokrat smo poskrbeli, da so se ptičje obiskovalke na Cankovi počutile doma.

Člani pomurske sekcije DOPPS smo 20. novembra na Cankovi, v prostorih gasilskega doma, pripravili delavnice na temo Ptice pozimi. Namenjene so bile predvsem šoloobveznim otrokom, da bi jih tako spodbudili k skrbi za ptice in našli nadobudneže, ki bi njihovemu opazovanju posvetili več časa.

V uvodnem predavanju, ki ga je pripravil Željko Šalamun, so otroci pridobili osnovno znanje o pravilnem hranjenju ptic pozimi, o vrstah, ki jih lahko srečamo na krmilnici, o prepoznavanju le-teh in še o čem. Delo smo nadaljevali po skupinah. Skupina Sinička je izdelovala lojne pogače in krmilnice, skupina Plavček božične okraske na temo ptice, skupina Taščica pa je na terenu spoznavala ptice.

Ko se je delo po skupinah zaključilo, smo se lotili naslednjega projekta, in sicer okrasitve božične jelke, ki smo jo v znamenje hvaležnosti in v upanju na dobro sodelovanje tudi vnaprej podarili Občini Cankova. Okoli poldneva so po svoje otroke prišli radovedni starši. Presenečeni nad izdelki smo vsi dobili največje pohvale – nasmeh in zadovoljstvo, ki se je risalo na obrazu vsakega izmed udeležencev. Svoja dela so učenci odnesli domov – naj jim bodo v ponos in zabavo!

Z večernim predavanjem *Ptice na Cankovskem nebu*, ki ga je pripravil Kristjan Malačič, naravovarstveni nadzornik v Krajinskem parku Goričko, smo zaključili nepozaben dan. Imenitno okolje Vile Vogler, radovednost občanov in uspešno zaključena prva delavnica pomurske sekcije DOPPS so dobra odskočna deska za vse naslednje projekte, katerih šum je že v zraku.

foto: vse Kristjan Malačič ●

Evropski dan opazovanja ptic 2010

// Barbara Vidmar

»Pojdi poiskati pukleža,« je v risanki starec rekel mlademu taborniku, ki ga ni mogel spraviti iz svoje hiše na noben drug način. Po dolgem iskanju sredi mesta je tabornik žalosten ugotovil, da mu ni uspelo najti te ptice, starec pa mu je preprosto rekel: »Saj puklež sploh ne obstaja.«

1// Vendar to v resnici ni res. Puklež dejansko obstaja in prav to vrsto ptice so redki obiskovalci izleta k zadrževalniku Medvedce letos tam tudi opazili. Kot zanimivost naj še omenimo, da so opazili tudi črno prosenko in pepelastega lunja ter jato z več kot 1000 grivarji.

foto: Gregor Bernard

2// V naravnem rezervatu Škocjanski zatok je večina obiskovalcev rezervata raje izkoristila dopoldne za rekreacijo kot za opazovanje ptic. Kljub temu pa tisti, ki so se letos udeležili izleta, niso bili razočarani. Največ je bilo kreheljcev, mlakaric in rečnih galebov. Ob ribniku Vrbje pri Žalcu se je prav tako zbralo nekaj ljubiteljev ptic, ki so lahko opazovali črnovratega ponirka, medtem ko Zbiljsko jezero tokrat ni postreglo s posebnimi vrstami, so si pa lahko redki udeleženci ogledali lepo število vodnih ptic, med njimi tudi sivo gos.

foto: Igor Brajnik

3// V parku Tivoli so lahko obiskovalci prisluhnili marsikateri zanimivosti iz ptičjega sveta, velike sinice in taščice pa so priletele tudi na njihove dlani, ki so ponujale dobrate. Visoko nad krošnjami pa je s svojim glasom nase opozorila vriskarica ter jata meniškova.

foto: Ivan Kogovšek

V Mariborskem mestnem parku pa se je zbrala skupina ljudi, ki so opazili 25 različnih vrst ptic, od katerih je bila najpogostejša mlakarica.

Na nekaterih izletih so se nam pridružili tudi predstavniki družbe Nikon, ki so nam pokazali najnovejšo opremo za opazovanje ptic. Vsem vodjem izletov pa iskrena hvala, saj brez vas izvedba vsakoletnega dogodka prvi vikend oktobra ne bi bila mogoča.

Ptičariada 2010

// Aljaž Rijavec

1: Ekipa Veseli Štajerci so na nepožeti koruzni njivi severno od Vogrskega, kjer so še minuto pred tem videli repaljščico (*Saxicola rubetra*), lahko fotografirali le prosnika (*Saxicola rubicola*).
foto: Dejan Bordjan

2: Po končanem tekmovalnem delu, ko so se skupine zbrale pred lovsko kočo, so si zanimive zgodbe s terena kar vrstile.
foto: Barbara Vidmar

Druega oktobra je potekal dogodek, ki je združil tako prijetne terenske dogodivščine kot druženje s kolegi. Ker smo bili člani severnoprimske sekcije na pretekli Ptičariadi najštevilčnejši, nas je doletela čast, da nam je bila zaupana organizacija Ptičariade 2010.

Tekmovalni del je potekal v dveh kategorijah. V prvi so skušale skupine zaznati maksimalno število vrst v območju, v drugi kategoriji pa so štele samo fotografirane vrste. Pri omejitvah smo pazili predvsem na družabnost, zato so morale biti skupine na terenu vedno na pogovorni razdalji.

Na prvo soboto v oktobru smo prečesali območje Vipavske doline, del Krasa in del Trnovskega gozda. Najbolj zagreti so začeli tekMOVATI že pred svitom. Zbralo se nas je 23 udeležencev, ki smo bili porazdeljeni v šestih skupinah.

Skupno je bilo zabeleženih 97 vrst. Med najpomembnejšimi so bili kačar (*Circaetus gallicus*), kupčar (*Oenanthe oenanthe*), skalna lastovka (*Ptyonoprogne rupestris*), čuk (*Athene noctua*), gozdni jereb (*Tetrastes bonasia*), triprsti detel (*Picoides tridactylus*), mali detel (*Dendrocopos minor*), repnik (*Carduelis cannabina*), pogorelček (*Phoenicurus phoenicurus*) in čopasta črnica (*Aythya fuligula*).

Skupina Blatna bratovščina v sestavi Jurij Hanžel, Domen Stanič in Tanja Šumrada je zabeležila 71 vrst ptic in si s tem prislužila prvo mesto. Največ vrst pa je uspelo fotografirati skupini Veseli Štajerci v sestavi Dejan Bordjan, Alen Ploj, Matej Gamser in Luka Novak, in sicer kar 47, ter tako zmagali v fotografski kategoriji. Skupina Žou ne 80 v sestavi Hana, Manca in Dare Fekonja, Barbara Bertancelj Fekonja, Ivan Kogovšek, Dragana Stanojevič in Jani Vidmar pa nas je lepo presenetila z umetniškim pristopom izvirno potiskanih majic.

Ptičariada se je zaključila v družabnem duhu pod jesenskim soncem, čeprav so napovedovali slabo vreme. Dobro znani pregovor pravi: pogumne spremlja sreča.

→ Fotografije fundacije Saxifraga

Zbirka fundacije Saxifraga šteje več kot 150.000 naravoslovnih fotografij, ki jih za objavo v naravovarstveni publikaciji v primeru, da finančna sredstva niso na voljo, dobite brezplačno.

S svojimi fotografijami pa se lahko pridružite skoraj 100 evropskim naravoslovnim fotografom, ki so z namenom, da bi pripomogli k varstvu narave, že prispevali fotografije v zbirko Saxifraga.

Saxifraga je pripravila spletno stran www.saxifraga.nl, kjer lahko za namene predavanj brezplačno dobite slike ptic, rastlin, dvoživk, plazilcev, rib, žuželk, pokrajin ipd.

Izlet v Naravni rezervat Jezero Cornino

// Meta Havliček

Jeseni je vreme nepredvidljivo. Tudi za dan, ki je bil določen za izlet v Naravni rezervat Jezero Cornino v Furlaniji, so vremenoslovci napovedali dež, mi pa smo se na prste spraševali: bo, ne bo, bo..., deževno nebo. Imeli smo srečo, deževati je začelo šele proti večeru.

Z avtoceste Videm - Tarvisio smo zapeljali pri kraju San Daniele, prečkali široko prodnato dolino reke Tilment in dosegli cilj ob visokih prepadnih stenah predalpskih gora.

Po naravnem rezervatu, ki je dobil ime po kraškem jezercu Cornino (Riserva Naturale Lago di Cornino), nas je vodil dr. Fulvio Genero. Jezero smaragdne barve je globoko do 8 m, ima stalno temperaturo 10 °C, napaja pa se s podvodnimi izviri in je po podzemnih kanalih povezano s Tilmentom.

1, 2// Glavna aktivnost v rezervatu je zagotavljanje primernih razmer za razmnoževanje in življenje beloglavih jastreb, ki so v teh krajih v preteklosti zaradi opuščanja paše in vse bolj intenzivnega kmetijstva izginili. Projekt, ki se je začel okrog leta 1980 skupaj z avstrijskim Nacionalnim parkom Visoke Ture, je uspešen in z rezultati so zadovoljni: kolonija se veča, vedno več je gnezdečih parov. Italijanskim jastrebom se pogosto pridružijo hrvaški, ki izvirajo iz kolonij na kvarnerskih otokih (Cres, Krk in Plavnik). V Cornino, kjer na krmišču vedno zagotavljajo dovolj hrane, prihajajo predvsem spolno nezreli osebki. Nekatere ptice so opremljene tudi z oddajniki, tako da jih spremljajo

na celi poti od morja do Visokih Tur, kjer se zadržujejo predvsem poleti.

3// V kontrolni sobi, kjer z različnimi kamerami spremljajo dogajanje na krmišču, so nam pokazali zanimive obiskovalce, predvsem lisice, jazbece, krokarje, planinskega orla iz Slovenije, veliko uharico in celo šakala.

4// V letalnica, ki so postavljene okrog upravne stavbe, živijo ptice, ki zaradi poškodb ne morejo več leteti. Prava atrakcija v enem izmed aviarijev je mladi beloglavi jastreb, ki ima rad bližino ljudi. Preden je dokončno ostal v rezervatu, so ga nekajkrat izpustili v naravo, vendar je vedno znova obiskoval planinske kočice. Ker jih v rezervatu skrbi za njegovo življenje, »mora sedeti doma«.

Za obiskovalce imajo urejen razstaveni prostor s prikazom in razlago habitatov ter predstavitev projekta »Beloglavi jastreb« in drugih prebivalcev rezervata. ●

1-4: foto:
Vojko Havliček

1

Taščica

// Ana Jenko

1: Taščica je s svojim značilnim napevom in pojavo majhne ptice z izrazitim oranžnim obrazom in prsmi poznana in ljuba mnogim ljudem. Je samotarka in družbe pripadnikov svoje vrste ne prenaša dobro, zato skrbi za meje svojega okoliša vse leto. Čeprav se zdi, da celo leto vidimo vedno ene in iste taščice, pa večinoma jeseni »naše« odletijo v toplejše kraje, pri nas pa se zadržujejo tiste iz severnejših delov Evrope.

foto: Gregor Bernard

Januarja je zapadel sneg, pritisnil je mraz. To je čas, ko ptički najbolj potrebujejo našo naklonjenost in jo hvaležno vračajo s takšnim zaupanjem, da odnašajo hrano tudi z roke.

Odpravim se v Tivoli, kamor hodim krmit ptice leto za letom. Letos prvič opazim taščico, dolgonogo lepoto z rjastordečim telovničkom in sivomodro srajčko. Čisto mirno sedi na veji in me gleda z velikimi, iskrecimi se črnimi očesci. Povsem drugače se vede kot drugi pripadniki ptičje družine. Je zadržana, mirna, našopirjena kot kepica. Rahlo frfota s krilci, če se bolj približam. Pravijo, da je to znamenje, da zazna človeško bližino. Vržem orehovo zrnco pred njo. Spusti se z veje, ga pobere in odleti. Očarljiva je in predvsem drugačna.

Sem kot uročena. Črni očesci me spremljata vso pot domov. Ljubezen na prvi pogled? Naslednji dan se vrnem. Močno si želim, da pride. Samo nekaj minut stojim in že se pokaže oranžasti telovniček kot žareč plamenček med belo, črnorjavo in zeleno barvo zimske pokrajine. Mirno sedi, prhuta s krilci ter čaka, da dobi zrno. To je težko, ker je preveč lačnih kljunčkov, ki preženejo plašno taščico, da se umakne pod grmovje. Ko bi le prišla na roko! Nimam več miru. Skoraj vsak dan grem tja in včasih se zgodi, da je ni. Takrat si težko priznam, da je v mojem srcu žalost. Otroče? Že mogoče! Kot da dneva ni, ker je ni!

V Tivoli povabim prijateljico Miro s fotoaparatom. Upam, da ji jo bo uspelo fotografirati. In res, kot da bi razumela, da je treba sedeti na veji čisto mirno in »pozirati« za dober posnetek. Tako se je sliki spomina pridružila še uspela fotografija za tiste čase, ko taščice ne bo več.

Moje srce si močno želi, da bi sedla na roko in vzela zrnco. Nedaleč stran družina krmi ptice. Vse se selijo tja in s taščico ostaneva sami. Ves čas plahuta s krilci. Moja roka je tik pod vejico, kjer sedi. Vzleti in pobere zrnco z roke. Samo bežen dotik in ni je več.

Prihajam skoraj vsak dan in čakam. Navadno se pojavi nenadoma in na bližnji veji pristane skoraj neslišno. Če jo ljubkovalno ogovarjam, se pomika vedno bliže in zdi se, kot da posluša. Občutek imam, da jo glas privlači. Počasi se privaja na roko. Zrnco vzame samo takrat, kadar je lačna. Včasih je poslušanje glasu bolj pomembno. Od kod si mila, ljuba ptičica? Si živila med ljudmi in si tudi tukaj želiš njihovo bližino? Kako me zaznaš? Me vidiš, me začutiš, ko pridem? Domov se vracam s hvaležnostjo za tvojo bližino in naklonjenost, ki je tako čudovita, enkratna, neponovljiva. Mi vračaš ljubezen do ptic, ki me spremlja vse življenje?

Pride pomlad in pod grmovjem poženejo prvi podleski. Komaj verjamem, da čas tako hiti, in moje srce je otožno, ker vem, da se bliža čas, ko bo taščica odšla. V gozd, kjer bo gneznila, ali pa nazaj na sever. Komaj verjamem, da zmore tako droben ptiček prebuditi takšna čustva v človekovem srcu in ga tako skrivnostno uglasiti z naravo. Čudež življenja!

Pod grmovjem je vijoličasta preproga podleskov in taščica je tam s svojim oranžasto žarečim telovničkom še posebej lepa. Ker vedno samo posluša, se sprašujem, kako poje. Je ta moja taščica samček ali samička? Na oko ju težko ločiš. Bom pred odhodom dočkala petje v slovo? Kakih 16 g težak ptiček naj bi zmožal leteti zdržema 300 km. Kaj vse se lahko zgodi med potjo? Srce zadrhti. Potem pa je nekaj dni ni. Je odšla brez slovesa? Ne, to ni mogoče!

Neko jutro jo zagledam na drevesu poleg najine tise. Vsa je iztegnjena, zazrta v nebo, obsijana od jutranjega sonca veselo žgoli. Na vse grlo! To je znamenje pomladnega prebujanja in ptičje ljubezni. Potem je ni več. Ostaja upanje, da se na jesen vrne v isti kraj. ●

Prevedel Uroš Kalčič

■ 32 strani ■ 228 × 305 mm

15,70 €

Rdeče, modre, rumene, zelene, oranžne, vijoličaste, rožnate – živali so lahko neverjetno barvite. Zakaj so živali tako različnih barv in kako jim njihova živa barva perja, lusk, oklepa ali kože pomaga preživeti, bo vam, vašim najmlajšim poslušalcem in bralcem (5–9 let), razkrila ta čudovita knjiga.

Na zadnjih straneh knjige je pregledni seznam vseh opisanih živali s podatki o velikosti, življenjskem prostoru, načinu prehranjevanja ...

NAROČILA SPREJEMAMO

■ na brezplačni telefonski številki: **080 23 64**

■ na spletni strani: **www.modrijan.si**

■ po elektronski pošti: **prodaja@modrijan.si**

Modrijan

IZTOK GEISTER

NARAVA, KOT JO VIDI NARAVA

348 BARVNIH FOTOGRAFIJ
NA 256 STRANEH
VELIKEGA FORMATA

CENA MONOGRAFIJE: 50 €
10% POPUSTA
ZA BRALCE REVije SVET PTIC
IN POŠTNINA GRATIS

NAROČILA: **FAVNISTIKA@SIOL.NET**

POVSEM DRUGAČEN POGLED NA NARAVO

avtorji:

Primož Kmecl

Borut Rubinič

Nataša Šalaja

Tanja Šumrada

fotografi:

1: Željko Šalamun

2: Borut Mozetič

3: Borut Rubinič

risba:

4: Simon Vuk

(Ptički v jeseni)

1// Prvič poročali v PECBMS

V letošnjem letu smo prvič oddali nacionalno poročilo v okviru projekta PECBMS (Panevropska shema za monitoring pogostih vrst ptic). Ta projekt vodi Evropski svet za cenzus ptic (EBCC), zajema pa podatke iz različnih tipov popisov po vsej Evropi, ki jim je skupno spremljanje populacij pogostih vrst ptic. V Sloveniji v okviru DOPPS ta monitoring opravljamo od leta 2007, in sicer v kmetijski krajini. Popisujemo po standardiziranih transektih (praviloma vsako leto enakih) v tetradah 2 x 2 km. V letošnjem letu smo podatke pregledali in obdelali s programom TRIM, ki je bil razvit prav posebej za ta namen. Popisa seveda ne bi mogli opraviti brez znatnega prispevka članov društva, finančno pa sta pomagali tudi ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter za okolje in prostor. Zbiranje podatkov je na evropski ravni organiziral in koordiniral ČSO, BirdLife partner na Češkem. PK

2// Nova pridobitev za slepe in slabovidne obiskovalce Škocjanskega zatoka

V naravnem rezervatu Škocjanski zatok smo od sredine novembra bogatejši za novo pridobitev – tipni model Škocjanskega zatoka za slepe in slabovidne obiskovalce. Območje je na modelu prikazano reliefno z vzdignjenimi in ugreznjenimi elementi, ki jih slepi lahko zaznavajo. Slep in slabo-

vidni berejo tipni model s prsti in tako dobijo predstavo o obliki, velikosti in ureditvi naravnega rezervata, pomaga pa jim tudi pri samostojni orientaciji. Ureditve za slepe bomo v prihodnje dopolnili še s 3D prikazi in reliefi ter avdio vodnikom. Z vidika upoštevanja enakih možnosti je Škocjanski zatok v samem vrhu med slovenskimi zavarovanimi območji.

Na svečanem dogodku 19. novembra 2010 so tipni model odprli dr. Roko Žarnić, minister za okolje in prostor, dr. Gregor Veselko, predsednik uprave Luke Koper d.d., mag. Roman Renner, predstavnik Geodetskega inštituta Slovenije, ter direktor DOPPS Andrej Medved. Izdelavo tipnega modela je omogočila Luka Koper d.d. iz sklada »Živeti s pristaniščem«, prvi pa ga je imel čast »pretipati« predsednik Medobčinskega društva slepih in slabovidnih Koper Ljubo Daničič. NŠ

3// Delavnica partnerskih organizacij z Zahodnega Balkana v Rtnju v Srbiji

V okviru projekta »Krila nad Balkanom – Wings Across the Balkans« smo oktobra organizirali delavnico v kraju Rtnj v vzhodni Srbiji. Glavna tema delavnice je bilo upravljanje in strateško načrtovanje v sedmih organizacijah, partnerkah v omenjenem projektu, ki so začele ali si želijo delovati po vzoru mnogih partnerskih or-

ganizacij zveze BirdLife International. Delavnice se je udeležilo 27 poslušalcev in predavateljev iz šestih nekdanjih jugoslovanskih republik, Bolgarije ter predstavnika evropske pisarne BirdLife International. V treh dneh delovnega, a tudi sproščeno prijateljskega ozračja smo izmenjali veliko izkušenj in spoznali precej pozitivnih primerov delovanja in vodenja sorodnih organizacij z Zahodnega Balkana. Večina udeležencev je poudarila pomen druženja, izmenjave znanja in izkušenj kot glavno dodano vrednost takih srečanj. Vsi smo se strinjali z dejstvom, da so take priložnosti preredke. Kakor koli že, naslednje druženje, tokrat na temo Mednarodno pomembnih območij za ptice (IBA), nas čaka februarja na Hrvaškem. BR

4// Ptice in naš vrtec

V letošnji jeseni smo v društvu organizirali nagradni likovni natečaj za predšolske otroke z naslovom »Ptice in naš vrtec«. K sodelovanju smo povabili vse vrtece z območja goriške, notranjsko-kraške in obalno-kraške regije. Prek natečaja smo želeli otroke spodbuditi k opazovanju ptic okoli vrtca in zavedanju narave, ki ga obdaja. Komisija, ki sta jo sestavljali vzgojiteljica Alenka Bradač in umetnica Polona Gržinič, je imela veliko dela, saj je bilo na natečaj poslanih več kot 450 prispevkov. Najboljše tri likovna dela smo nagradili s čo-

koladnimi poslasticami, ki so jih prijazno pripravili v čokoladnici Tramontana. Nagrade so prejeli Simon Vuk (Vrtec »La Coccinella« Piran), Nejc Vidmar (Vrtec pri OŠ Otlica) in Klara Šušmelj (Vrtec Nova Gorica). Podelitev je potekala na Srečanju mladih ornitologov Slovenije v Fiesi. Naše društvo je podelilo tudi posebno denarno nagrado za sodelovanje z največ otroki, in sicer predstavnikom Vrtca Nova Gorica, enota Črčček. TŠ

Kodeks slovenskih ornitologov

Vsak slovenski ornitolog, opazovalec in proučevalec ptic naj:

- pred vsemi interesi zastopa interese narave in varstva ptic,
- pri svojem delu in tudi sicer ne vznemirja ptic po nepotrebnem in jim ne škoduje; prav tako naj ne ogroža drugih živih bitij in narave,
- ne jemlje ptic iz narave in jih ne zadržuje v ujetništvu,
- bo pri fotografiranju ptic in narave obziren; ogroženih vrst naj ne slika v gnezdu,
- vestno beleži vsa opažanja in skrbi, da se podatki po beležkah ne postarajo,
- sodeluje s kolegi, jim pomaga pri delu in skrbi za dobre odnose z njimi.

→ STE ŽE NAMENILI DEL SVOJE DOHODNINE ZA DONACIJO DRUŠTVU?

Kot najbrž že veste, lahko do 0,5 % odmerjene dohodnine, torej zneska, ki ga sicer plačate državi, namenite financiranju splošno-koristnih namenov upravičencem, med katerimi je tudi naše društvo. Tako finančno podprete naše delovanje, ne da bi sami imeli dodatne stroške. Kar precej se vas je za to dejanje že odločilo, za kar se vam prisrčno zahvaljujemo.

Še zdaleč pa ni prepozno za vse tiste, ki tega še niste storili, a želite v prihodnje. Zahtevo za namenitev dela dohodnine za donacije lahko namreč vložite kadarkoli prek sistema eDavki na spletni strani <http://edavki.durs.si> ter pisno ali ustno na zapisnik v vam najbližjem davčnem uradu. Obrazec in navodila najdete na spletni povezavi http://www.durs.gov.si/si/aktualno/dohodnina_2010/.

V obrazec vnesete naziv in davčno številko DOPPS ter odstotek dohodnine, ki ga namenjate (med 0,1 in 0,5 %):

Ime oziroma naziv upravičenca	Davčna številka upravičenca								Odstotek (%)
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije	6	8	9	5	6	0	2	9	0,5

Hvala za vašo donacijo!

RESTAVRACIJA

Smrekarjev hram

- več kot 40 letna tradicija gostoljubnosti
- vrhunska klasična kuhinja z mediteranskim pridihom
- sezonska ponudba in ponudba dnevnih kosil

Odprto vsak dan od 12.00 do 23.00 ure,
lokacija: center Ljubljane, Nazorjeva 2, 1000 Ljubljana,
tel.: 01 308 1907, e-mail: smrekarjev.hram@gh-union.si

Brezplačno parkiranje za goste restavracije
v hotelski garaži

PRIMOŽ KOZMUS

PETER MANKOČ

UROŠ ZORMAN

PETRA MAJDIČ

Velik si, kolikor imaš veliko srce.

Skozi vse leto **ponosno** podpiramo šport, kulturo ter
družbene in humanitarne projekte.

WWW.MOBITEL.SI